

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Alaikäisten huumerikostutkinnan erityispiirteet, haasteet ja lainsäädäntö

Siivonen, Miika

2013 Laurea Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara

Alaikäisten huumerikostutkinnan erityispiirteet, haasteet ja lainsäädäntö

Miika Siivonen
Turvallisuuden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Syksy, 2013

Miika Siivonen

Alaikäisten huumerikostutinnan erityispiirteet, haasteet ja lainsäädäntö

Vuosi	2013	Sivumäärä	45
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyössä tarkastellaan, millaisia haasteita ja erityispiirteitä liittyy alaikäisten huumerikostutkintaan sekä sitä, vastaako nykyinen ja 1.1.2014 voimaan tuleva lainsäädäntö tutkinnan tarpeita ja tavoitteita. Tutkimuksessa tarkastellaan Suomen huumausainetilannetta, nuorten huumausainekokeilumääriä sekä huumausaine- ja nuorisorikollisuutta. Työssä esitellään myös Turussa käytössä oleva alaikäisten huumerikostutinnan esitutkintaprosessi, johon liittyy pakollinen päihdehoito.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkimus, jossa pyritään selvittämään alaikäisten huumerikostutkintaa kokonaisvaltaisena ilmiönä sekä pohtimaan sen merkitystä ja tarkoitusta yhteiskunnassa. Teoriaosuus perustuu aihetta koskeviin kirjallisuus- ja verkkolähteisiin. Tutkimusaihetta syvennettiin haastatteleamalla Varsinais-Suomen poliisilaitoksen Turun pääpoliisiaseman alaikäisten huumerikoksia tutkivan yksikön viittä tutkijaa teemahaastattelulla.

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan alaikäisten nuorten huumausainerikokset ovat yli kolminkertaistuneet alle 15-vuotiailla ja 15-17 -vuotiailla määrä on yli kaksinkertaistunut vuodesta 2008 vuoteen 2012. Tutkimuksessa saatujen tulosten mukaan tämä johtuu muun muassa alaikäisten asenteiden muuttumisesta myötämielisemmiksi erityisesti kannabista kohtaan ja kannabiksen kotikasvatuksen yleistymisestä.

Opinnäytetyön tulosten mukaan alaikäisten huumerikostutkinnassa olevia erityispiirteitä ovat muun muassa pakkokeinojen laajempi käyttö, tutkinnan pitkäkestoisuus tavanomaiseen rikostutkintaan verrattuna ja asiakkaan päihdehoitoon ohjaus. Haasteiksi luokiteltiin muun muassa vaikuttaminen lasten ja nuorten asenteisiin huumausaineita kohtaan sekä alaikäisten asiakkaiden vanhempien kohtaaminen.

Tutkimuksen mukaan tämänhetkinen lainsäädäntö vastaa alaikäisten huumerikostutkinnan tarpeita ja tavoitteita. Lainsäädännössä tulisi kuitenkin huomioida erityisesti lasten kasvatuksen ja itsekriminoinnin ristiriitaisuus sekä ehkäisevän lainsäädännön lisääminen esimerkiksi poliisihallituksen ohjeisiin. Poliisihallinnon tulisi luoda yhtenäinen toimintamalli alaikäisten huumerikostutkintaan ja lisätä valistusta ja ennaltaehkäisevää toimintaa. Tutkimustulokset osoittivat sen, että lainsäädäntöuudistuksessa alaikäisten tutkinnassa tärkeä puhelimen takavarikointi vaikeutuu ja tarpeeton byrokratia tulee lisääntymään.

Tutkimus osoitti myös, että Turussa alaikäisten huumerikoksia tutkivien ja lainsäätäjien näkökulmat tutkinnan tavoitteista poikkesivat toisistaan. Ensisijaiseksi tavoitteeksi tutkijat ilmoittivat nuoren syrjäytymisen pysäyttämisen lainsäädännön keskittyessä rikoksen selvittämiseen.

Miika Siivonen

Special features, challenges and legislation of minors' drug crime investigation

Year	2013	Pages	45
------	------	-------	----

The purpose of this study is to consider what kind of special features and challenges there is in minors' drug crime investigations. The second objective of the thesis is to examine if the current legislation and the new one that comes into force 1.1.2014 correspond to the needs and goals of investigations. The thesis describes the Finnish drug situation, amounts of young people's narcotics experiments and juvenile delinquency. The study also introduces a pre-trial process conducted on minors' drug criminal investigations in Turku, which involves a mandatory substance abuse treatment.

The thesis is a qualitative study, which aims to investigate minors' drug offences as a comprehensive examination of the phenomenon, as well as to reflect on its meaning and purpose to the society. The theoretical section is based on literature and web sources on the subject. The research was intensified with theme interviews. Five investigators of the minors' drug criminal investigation unit in the Turku Police Department were interviewed.

Statistics show that under-age drug offences increased among youngsters less than 15 years of age more than three-fold and in the age group 15-17 years the numbers have more than doubled from 2008 to 2012. Results of the study are due to the fact that, among other things, attitudes of minors have changed to more positive toward cannabis and growing it at home has become more common.

According to the results, among other things, minors' drug crime investigations specific features include the wider use of coercive measures, long duration investigation compared to conventional criminal investigation and the client's substance abuse treatment and control. The biggest challenges among other things were influencing children's and young people's attitudes towards drugs and encountering the parents of underage customers.

The survey found that the current legislation corresponds to the needs and goals of minors' drug crime investigations. The legislation, however, should take into account in particular the children's education and self-incrimination contradiction as well as increase preventive legislation, for example in the instructions of the police government. The police administration should create a unified operating model to investigate minors' drug crimes and enhance the education and prevention. The results showed that due to the reform of the legislation, the important confiscation of phones in the minors' investigation becomes more difficult and unnecessary bureaucracy is likely to increase.

The study also showed that the perspectives of minors' drug crime investigators in Turku and those of legislators concerning the investigation targets were different. The investigators announced that the primary objective is preventing the exclusion of the young while the law is focused on detecting crimes.

Keywords: First timer, a minor, a drug crime investigation, preliminary investigation

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Tutkimuksen lähtökohdat ja tausta.....	7
1.2	Tavoitteet ja rajaus.....	8
1.3	Käsitteet.....	9
2	Lainsäädäntö, huumausrikokset ja nuorisoriikollisuus huumerikostutkinnan perustana	10
2.1	Poliisin toimintaa ohjaava lainsäädäntö.....	10
2.2	Huumausainerikokset ja huume tilanne Suomessa.....	12
2.3	Nuorisoriikollisuus ja nuorten huume kokeilut.....	14
2.4	Syrjäytyminen sisäisenä uhkana.....	16
3	Alaikäisten huumausainerikosten esitutkintaprosessi.....	17
3.1	Huumausainerikoksen ilmitulo.....	17
3.2	Esitutkinta.....	18
3.2.1	Mahdolliset pakkokeinot.....	18
3.2.2	Kuulustelu.....	19
3.3	Syyttäjä ja syyttäjän puhuttelu.....	19
3.4	Sosiaaliviranomaiset ja muut yhteistyökumppanit.....	20
3.5	Yhteiskunnan asettamat tavoitteet esitutkinnassa.....	21
3.6	Turun toimintamalli alaikäisten huumerikostutkinnassa.....	21
4	Tutkimusmenetelmät.....	22
4.1	Aineistonkeruumenetelmä ja teoreettinen tarkastelu.....	22
4.2	Tutkimuksen eteneminen.....	23
4.3	Aineiston keruu.....	23
4.4	Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset.....	24
5	Tutkimustulokset.....	25
5.1	Huumerikostutkinnan tavoitteet.....	25
5.2	Erytyspiirteet.....	25
5.3	Haasteet.....	26
5.4	Kiinnijäämisen, kuulustelun ja pakkokeinojen merkitys tutkinnassa.....	27
5.5	Lainsäädäntö ja ohjeet.....	28
5.6	”Turun malli” ja yhteistyökumppanit.....	30
5.7	Huumausainerikosten määrän kehitys.....	31
5.8	Ankkurimalli ja muita tuloksia.....	31
6	Konkreettiset toiminta- ja kehitysehdotukset.....	32
6.1	Pohdintaa.....	37
7	Arviointi.....	38
7.1	Työn luotettavuuden arviointi.....	38

7.2	Tavoitteiden saavuttaminen	39
7.3	Jatkotutkimusaiheita	40
8	Yhteenveto	41
	Taulukot	46

Laki- ja lyhennysluettelo

ESPAD	European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs - eurooppalainen kouluterveyden kyselytutkimus
ETL	Esitutkintalaki 449/1987 Esitutkintalaki 805/2011, voimassa 1.1.2014 lähtien
HE	Hallituksen esitys
HuumL	Huumausainelaki
LSL	Lastensuojelulaki
Fimea	Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus
NL	Nuorisolaki
PKL	Pakkokeinolaki 30.4.1987/450 Pakkokeinolaki 22.7.2011/806, voimassa 1.1.2014 lähtien
PL	Perustuslaki
PoL	Poliisilaki 493/1995 Poliisilaki 872/2011, voimassa 1.1.2014 lähtien
RL	Rikoslaki
STM	Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

1 Johdanto

Huumausaineet ovat levinneet lähes kaikkialle maailmaan. Suomessa huumausaineita on käytetty 1700-luvulta lähtien, aluksi oopiumia lääkityksellisiin tarpeisiin, 1800-luvulla alettiin käyttää morfiinia ja sen jälkeen kokaiinia. 1950-luvulla yleistyivät synteettiset huumeet kuten amfetamiini. (Ylikangas 2008) Nykyään eniten käytetään kannabista, jonka käyttö, kokeilu ja kotikasvatus ovat lisääntyneet viime aikoina räjähdysmäisesti, sekä synteettisiä aineita, kuten ekstaasia ja amfetamiinia (THL, 62/2011, 122 - 123).

Huumausaineet ovat haitallisia terveydelle eikä niiden vaikutus rajoitu ainoastaan huumausaineita käyttävään yksilöön. Huumausaineet aiheuttavat myös paljon sosiaalisia ongelmia, jotka koskettavat erityisesti käyttäjän lähipiiriä. Huumeet vaikuttavat myös koko yhteiskuntaan; vuonna 2009 huumeekustannukset olivat valtiolle noin 128 miljoonaa euroa, minkä vuoksi huumeiden käytön yleistyminen pitäisi pystyä estämään. Nuorten huumausaineiden käytön kehityksellä on huomattavat vaikutukset yhteiskuntaan, minkä vuoksi nuoriin tulisi panostaa muun muassa valistamalla huumeiden käytön haittavaikutuksista. (THL, 62/2011, 35, 38.)

Jossain elämänsä vaiheessa lapsi tai nuori tulee väistämättä kohtaamaan päihteet. Päihteillä, kuten alkoholilla tai huumeilla, joko nuoren itsensä tai hänen vanhempiansa käyttämänä, on vahva vaikutus syrjäytymiseen. Muita yleisiä uhkakuvia syrjäytymiseen ovat ongelmat koulussa, peruskoulun jälkeisen koulutuksen puuttuminen sekä syrjäytyminen työmarkkinoilta ennen kuin nuori on sinne edes päässyt. Sekä poikien että tyttöjen kohdalla erityisenä uhkatekijänä syrjäytymiseen nähdään huumeet, jengiytyminen ja siihen liittyvä rikollisuus. (Nuorisoasiainkeskus 2001, 39) Nuorena syrjäytyvän henkilön yhteiskunnalle aiheuttamien kustannusten on laskettu olevan hänen elinkaarensa aikana 1,2 miljoonaa euroa (Allianssi 2010, 15).

Tavanomaisen rikostutkinnan perimmäinen tarkoitus on muun muassa selvittää tapahtuneen rikoksen olosuhteet, kulku ja siinä osallisena olleet henkilöt. Tämän jälkeen syyttäjät tekevät syyteharkinnan. Tavoitteena on rikoksen selvittäminen ja epäiltyjen asettaminen vastuuseen teoistaan. Alaikäisten huumerikostutkinta poikkeaa tavanomaisesta rikostutkinnasta ja sen tarkoitus ja tavoitteet ovat hieman toisenlaiset.

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tausta

Tässä toiminnallisena kehittämistyönä toteutetussa työssä yhtenä lähtökohtana on ollut Tilastokeskukselta saatu Poliisin tilastoihin perustuva tilasto, josta on havaittavissa alaikäisten nuorten huumerikosten lisääntyminen vuodesta 2008 vuoteen 2012. Alle 15-vuotiaiden osalta huumerikokset ovat lisääntyneet 225 prosenttia ja 15-17 -vuotiaiden osalta lähes 118 prosent-

tia. (Tilastokeskus, taulukko 2.) Poliisin resurssit eivät ole kuitenkaan kasvaneet eikä poliisi ole lisännyt resursseja alaikäisten huumerikostutkintaan.

Huumausainerikollisuus on niin sanottua piilorikollisuutta, mikä jo itsessään tuo sen tutkintaan erityispiirteitä. Biderman & Reiss, (1967, 1) esittivät ensimmäisen kerran teoksessaan *On Exploring the "Dark Figure" of Crime**, että on olemassa rikoksia, jotka eivät tule poliisin tietoon. Biderman & Reiss puhuivat pimeästä hahmosta rikollisuudessa, josta nykyään käytetään termiä piilorikollisuus. Piilorikollisuudessa ei ole rikoksen uhria, eikä jo tapahtunutta konkreettista rikosta, kuten esimerkiksi varkautta tai ryöstöä. Sen olemassaoloa ei välttämättä edes huomaa, koska se ei näy konkreettisesti eikä se tule poliisin tietoon. Huumerikostutkinnan voidaan katsoa olevan niin sanottua piilorikollisuutta, koska poliisin on itse etsittävä omilla tutkintatoimenpiteillään huumeorganisaatioita, myyjiä, maahantuojia, kannabiksen kotikasvattajia ja huumausaineiden käyttäjiä.

Problematiikkaa huumerikostutkintaan tuo myös se, että nuorten keskuudessa tapahtuva huumausainekauppa jätetään usein tutkimatta, koska sitä pidetään ikään kuuluvana kokeiluna alkoholikokeilujen tapaan. Nuorten huumerikostutkinta onkin usein sulautettu muiden tutkintatehtävien joukkoon. Huumerikostutkinnalle on omat yksikkönsä, mutta näissä keskitytään pääasiassa vain ammatti- ja taparikollisiin. Poikkeuksen tekee Turun poliisilaitoksella toimiva ryhmä, jonka yhtenä päätehtävänä on alaikäisten huumerikostutkinta. Ryhmällä on erityinen ensikertalaisille alaikäisille huumerikoksesta epäillyille käytettävä esitutkimamalli, joka toteutetaan yhteistyössä Turun poliisiaseman, sosiaalitoimen, terveystoimen ja syyttäjänviraston kanssa.

1.2 Tavoitteet ja rajaus

Opinnäytetyössä tutkitaan alaikäisten huumerikostutkinnan erityispiirteitä ja haasteita sekä sitä, kuinka lainsäädäntö vastaa tutkinnan tarpeita ja tavoitteita. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä on, vastaako lainsäädäntö alaikäisten huumerikostutkinnan tarpeita ja tavoitteita ja mitä erityispiirteitä ja haasteita alaikäisten huumerikostutkinta sisältää. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää konkreettisia ja toteuttamiskelpoisia toiminta- ja kehitysehdotuksia, joiden kautta lainsäädäntö ja ohjeet saataisiin tukemaan ja vastaamaan tutkinnan tarpeita ja tavoitteita parhaalla mahdollisella tavalla. Opinnäytetyön laadullisena tavoitteena on kehittää nuorten huumerikostutkintaa ja rikostutkijoiden ammattitaitoa.

Opinnäytetyön idea sai alkunsa ollessani mukana keskustelussa, jossa pohdittiin esitutkimamallin toimivuutta ja esimerkiksi sitä, miten vanhemmat ja asiakkaat ovat kokeneet esitutkimamallin, siitä seuranneen hoitoonohjauksen sekä hoidon päihdepoliklinikalla. Tällaisenaan

aihe oli kuitenkin laaja, minkä vuoksi sitä oli syytä rajata. Rajasin opinnäytetyön tarkastelemaan esitutkintaprosessia poliisiviranomaisen näkökulmasta.

Kirjallisuuskatsauksessa tarkastellaan poliisin toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä, Suomen huumausainetilannetta, nuorten huumausainekokeilumääriä, huumausaine- ja nuorisoriikollisuutta sekä rikosten aikaansaamaa nuorten syrjäytymistä. Opinnäytetyössä esitellään alaikäisten huumetutkinnan prosessi, jonka toimivuutta tutkittiin teemahaastatteluilla. Haastatteluvastausten pohjalta on kirjattu esitutkintamalliin liittyviä erityispiirteitä, haasteita, lainsäädäntöä sekä ohjeita. Teorian ja haastattelutulosten pohjalta esitetään toiminta- ja kehitysehdotuksia kohdeorganisaatiossa ilmenneiden kehityskohteiden parantamiseksi. Tuloksista ei ole laadittu mitään erillistä tuotosta, vaan toiminta- ja kehitysehdotukset on esitetty työn tulosten jälkeen. Työn liitteenä on haastattelukaavake ja haastatteluvastauksista laadittu kaavio tukemaan tutkimuksen luotettavuutta.

1.3 Käsitteet

Tutkimukset rakentuvat käsitteellisten ratkaisujen ja merkitystulkintojen varaan. Käsitteellistämisen avulla tutkittavaa asiaa hahmotetaan teoreettisella tasolla. (Hirsjärvi ym. 2004, 137 - 138.) Tämän tutkimuksen keskeisimmät käsitteet ovat ensikertalainen, alaikäinen, esitutkinta, vastuullinen esitutkinta, päihdepoliiklinikat ja huumausaineet.

Ensikertalainen on lainsäädäntöön liittyvä termi, joka esiintyy monissa säädöksissä ja viranomaisohjeissa, kuten esimerkiksi syyttäjänlaitoksen ja vankeinhoitolaitoksen ohjeistuksissa. Tässä tutkimuksessa ensikertalaisella tarkoitetaan henkilöä, jonka ei tiedetä aiemmin jääneen kiinni Rikoslain 50-luvun määritelmän mukaisesta huumausainerikoksesta (VKS:2006:1).

Alaikäinen on lainsäädännössä alle 18-vuotias henkilö, jota tulee käsitellä lapsena. Lapsen ikä tulee huomioida koko esitutkinnan ajan siten, että häntä kohdellaan hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Lapsen koulunkäynnille ei saa aiheuttaa tarpeetonta haittaa, eikä haittaa saa aiheuttaa missään muussakaan hänelle tärkeässä ympäristössä. (Poliisi 2013, alaikäiset epäillyt.)

Esitutkinta on laissa säädetty menettely, jolla viranomaiset pyrkivät selvittämään rikostapah-tuman kulun ja olosuhteet. Esitutkinta alkaa ilmitulleesta rikosepäilystä ja päättyy syyttäjän suorittamaan syyteharkintaan. Esitutkintaviranomaisia Suomessa ovat poliisi, tullit, rajavartiolaitos ja puolustusvoimat. (ETL)

Päihdepoliiklinikat ovat päihderiippuvuusongelmiin erikoistuneita avohoitopaikkoja, joissa hoidetaan riippuvuusongelmia. Päihdepoliiklinikka on yksi monista päihdehoitoa tarjoavista

toimintayksiköistä, ne voivat olla kuntien tai yksityisten yritysten ylläpitämiä, kuten A-klinikat ja nuorisoasemat. Lain mukaan, kunnat ovat velvollisia järjestämään päihdehoito. Turun kaupunki on järjestänyt alle 18-vuotiaiden päihdehoidon nuorisopoliklinikalla. (STM, päihdepalvelut; Turku, nuorisopoliklinikka.)

Huumausaineella tarkoitetaan yleiskielessä mitä tahansa päihdyttävää tai huumaavaa ainetta lukuun ottamatta alkoholia ja tupakkaa. Virallisesti aineen huumaavat ominaisuudet ja vaarallisuuden arvioivat Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimea) yhdessä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) sekä poliisin ja tullin kanssa. Arvio toimitetaan sosiaali- ja terveysministeriöön (STM), joka päättää, luokitellaanko aine huumausaineeksi. Ministeriö myös ylläpitää ja päivittää luetteloa aineista, joita pidetään huumausaineina. Kun uusia huumaavia aineita ilmestyy markkinoille, ne eivät ole automaattisesti laittomia, vaan ne luokitellaan laittomiksi vasta STM:n päätöksellä. Käytännössä uusia päihteitä ilmestyy markkinoille vain internetissä, koska muun muassa elintarvike- ja tuotevastuulainsäädäntö estävät terveydelle vaarallisten aineiden maahantuonnin ja kaupan. Siksi uudet, huumausaineiksi vielä luokittelemattomat aineet ostetaan internetistä tai muutoin laittomasti. Lisäksi huumausaine-lainsäädäntömme nojaa kolmeen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimukseen, jotka sitouttavat meidät yhteiseen kansainväliseen huumausainepolitiikkaan. (HuumL 30.5.2008/373.)

2 Lainsäädäntö, huumausrikokset ja nuorisorikollisuus huumerikostutkinnan perustana

Huumausainerikollisuutta, siihen liittyvää poliisin toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä ja huumausaineiden käyttöä sekä käyttäjiä on tutkittu aikaisemmin muun muassa väitöstutkimuksissa, Pro Gradu töissä, sekä valtion sisäisissä tutkimuksissa. Myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on tehnyt huumausaine- ja väestötutkimuksia. Viimeisimmät huumerikollisuutta ja poliisin toimintaa koskevat tutkimukset kohdistuvat 1.1.2014 voimaan tuleviin esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain uudistuksiin. Alaikäisten huumerikostutkinnan haasteista ja erityispiirteistä ei ole aikaisempia tutkimuksia. Vuonna 2006 on tehty tutkimus nuorten puhuttelusta, jota on käytetty tämän tutkimuksen lähteenä.

2.1 Poliisin toimintaa ohjaava lainsäädäntö

Poliisilaki, esitutkintalaki ja pakkokeinolaki ovat ensisijaisia lakeja, joihin poliisin toiminta perustuu ja ne valtuuttavat poliisin hoitamaan sille kuuluvia tehtäviä. Kyseisissä laeissa on määritelty poliisin tehtävät, oikeudet ja velvollisuudet, toimivaltuudet, rajat sekä ne periaatteet, jotka poliisin tulee huomioida työssään. Erityisesti poliisilaki ja pakkokeinolaki antavat poliisille toimivaltuudet suorittavat annettuja tehtäviä.

Poliisilaissa on määritelty poliisin tehtävät, toiminnan yleiset periaatteet ja yleisiä edellytyksiä poliisin toimille. Huumausainerikoksia, kuten muitakin rikoksia koskee erityisesti poliisilain 1:1§ kohta, jossa mainitaan poliisin tehtäväksi rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen (PoL 1:1§). Yleensä rikostutkinta lähtee liikkeelle, kun rikos on jo tapahtunut, mutta poliisin tehtävänä on siis myös rikosten ennalta ehkäiseminen. Alaikäisten huumerikostutkinnan tarkoituksena, erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien kohdalla, on myös ennaltaehkäisy, jotta mahdollisimman harva lähtisi edes kokeilemaan huumausaineita.

Pelkästään huumerikostutkintaan koskevaa lainsäädäntöä ei ole erikseen määritelty, vaan kaikessa rikostutkinnassa on samat säädökset. Huumerikostutkintaan liittyviä säädöksiä on poliisilaissa esimerkiksi säädökset salaisista pakkokeinoista, kuten telekuuntelusta ja teknisestä tarkkailusta (PoL 3 luku).

Pakkokeinolaissa säädetään muun muassa pakkokeinoista, joita poliisi voi käyttää rikoksesta epäiltyyn esitutkinnan aikana. Huumerikostutkintaan oleellisesti liittyviä, pakkokeinolaissa määriteltyjä säädöksiä ovat muun muassa henkilöntarkastus ja kotietsintä. (PKL)

Esitutkintalaki on rikoksen esitutkintaa koskeva laki, jonka mukaan poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai jos muutoin on syytä epäillä, että jokin rikos on tapahtunut. Lisäksi esitutkintalaissa mainitaan, että esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. (ETL 1:1 & 6 §.)

Vuoden 2014 alusta astuvat voimaan uusi esitutkintalaki (805/2011), pakkokeinolaki (806/2011) ja poliisilaki (872/2011), jotka korvaavat nykyiset lait. Uudistuksen tavoite on tiivistetty hyvin oikeusministeriön mietintöön: ”Uudistuksen yleisenä tavoitteena on selkeyttää lukuisten osittaisuudistusten vuoksi vaikeaselkoiseksi muodostunutta lainsäädäntökokonaisuutta sekä uudistaa toimivaltuuksia siten, että toisaalta rikostorjunnan tehokkuusvaatimukset ja toisaalta perus- ja ihmisoikeudet otetaan tasapuolisesti huomioon” (OM 2009:2, 9). Uudistuksella pyritään saattamaan jo vanhentuneet lait tämän päivän tasolle. Esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädäntö uudistettiin poliisilainsäädännön kanssa, jotta voitiin yhdenmukaistaa pakkokeino- ja poliisilain salaiset pakkokeinot. (HE 222/2010, johdanto.)

Esitutkinnan lisäksi poliisin tehtävänä on suorittaa poliisitutkintaa. Poliisilaissa sanotaan: ”Poliisitutkinnalla tarkoitetaan muuta poliisin toimitettavaksi laissa säädettyä tutkintaa kuin rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa. Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisin on toimitettava poliisitutkinta, jos se on ilmoituksen perusteella tai muusta erityisestä syystä tarpeen kadonneen henkilön löytämiseksi taikka palonsyyn selvittämiseksi. Poliisitutkinta toimitetaan noudattaen tutkinnan laadun edellyttämällä tavalla soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä.” (PoL 6:1§.) Poliisitutkinnan ja esitutkinnan erona on, että poliisitut-

kinnan tarkoitus on selvittää onko rikos mahdollisesti tapahtunut ja onko asiassa syytä aloittaa esitutkinta.

Lakitekstien lisäksi on ohjeita, jotka osaltaan ohjaa huumarikostutkintaa, kuten valtakunnan-syyttäjänviraston ohje Seuraamisen määräämisestä huumausaineen käyttörikoksesta, joka on yleinen ohje syyttäjille (VKS:2006:1). Ohje muun muassa määrittelee miten 15-17 -vuotiaan esitutkinnan tulisi edetä ja missä tilanteissa syyttäjän puhuttelua käytetään. Poliisihallituksesta annettujen ohjeiden osalta eniten huumarikoksiin liittyviä ohjeita ovat; menettely huumausaineen käyttörikoksesta koskevissa asioissa 2020/2011/4437, huumausainerikosten kirjaamisohje 2020/2012/2072 ja kotietsintää ja takavarikkoa koskevan vaatimuksen saattaminen tuomioistuimen tutkittavaksi 2020/2011/4779.

Poliisin ja esitutkintaviranomaisten toimintaa säättävän lainsäädännön lisäksi Suomessa on lakeja, joiden avulla päihteiden käyttöä ja siitä aiheutuvia haittoja yritetään ehkäistä, hoitaa ja valvoa. Karkeasti lait voidaan jakaa ehkäisevään, haittoja vähentävään ja hoitopalveluja tarjoavaan lainsäädäntöön. Ennalta ehkäisevää toimintaa säädetään muun muassa raittius-työlaissa (828/1982), nuorisolaissa (72/2006) ja koululaissa (477-479/2003). Lastensuojelulaissa (417/2007) pyritään turvaamaan lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja asetetaan lapsi lain avulla erityissuojeluun. Haittojen vähentämiseen tähtäviä toimia on säädetty muun muassa työterveyshuoltolaissa (1383/2001), joka oikeuttaa huumausainetestien tekemisen työpaikoilla ja velvoittaa työnantajaa järjestämään työterveyshuollon suojaamaan työntekijän työkykyä ja terveyttä. Lisäksi huumevalvonta on perusteltua jollain toimialoilla, siitä on maininta esimerkiksi asevelvollisuuslaissa (1438/2007) ja ilmailulaissa (1194/2009). (THL 75/2012, 19 - 20.)

Perustuslaki (731/1999) oikeuttaa jokaisen saamaan välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon, jollei sitä itse kykene hankkimaan. Päihdehuoltolaissa (41/1986) säädetään ja veloitetaan kunnat huolehtimaan huumeiden käyttäjien päihdehuollosta ja sosiaalihuoltolaissa (710/1982) veloitetaan kunnat järjestämään sosiaalipalvelut, mukaan lukien päihdyttävien aineiden väärinkäyttäjien huoltoon kuuluvat palvelut. (THL 75/2012, 19 - 20.) Nämä lait eivät suoraan kohdistu poliisiin, mutta osa niistä, kuten nuorisolaki (72/2006), velvoittaa poliisia osallistumaan aktiivisesti ennalta ehkäisevään sidosryhmätoimintaan. Lakien ensisijainen tarkoitus on velvoittaa muita toimijoita ennalta ehkäisemään ja vähentämään päihdeongelmia, ja auttamaan tarvittaessa päihdeongelmista kärsiviä kansalaisia.

2.2 Huumausainerikokset ja huumetilanne Suomessa

Suomessa huumausaineiden käyttö tuli rangaistavaksi vuonna 1966, jolloin tunnistettiin ainoastaan huumausainerikos. Oman käytön rangaistavuus on ollut aina kiistanalaista, ja siitä on

välillä äänestetty eduskunnassa, kuten esimerkiksi v. 1972. Keskustelun on kuitenkin nähty edistävän huumausaineiden vastaisia asenteita. (Vs. ohje seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksesta) Syyskuussa 2001 tuli voimaan huumausaineen käyttörikos, jonka tarkoituksena on pääasiassa selventää ja porrastaa lainsäädäntöä.

Rikoslain mukaan huumausaineen käyttörikoksella tarkoitetaan huumausaineen käyttöä ja vähäisten määrien hallussapitoa, hankintaa tai yritystä hankkia huumausaineita omaa käyttöä varten. Huumausainerikoksella tarkoitetaan huumausaineen laitonta valmistamista, maahan tuontia ja vientiä, kuljettamista, levittämistä ja hallussapitäjistä. Huumausainerikos luokitellaan törkeäksi, jos kyseessä on erittäin vaarallista tai suuri määrä huumausainetta, tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, tekijä toimii järjestäytyneen ryhmän jäsenenä, aiheutetaan usealle ihmiselle vakava terveyden tai hengen vaara tai huumausainetta levitetään alaikäisille. (RikosL 50:1-4§.)

Huumetilanne Suomessa 2012 - raportin mukaan Suomen huumausainemarkkinoilla esiintyy enimmäkseen kannabistuotteita, synteettisistä amfetamiinia ja ekstaasia, huumevieroitukseen tarkoitettua buprenorfiini sekä bentsodiatsepiinilääkevalmisteita. Muuntohuumeita ja huumeeksi luokittelemattomia synteettisiä aineita esiintyy vaihtelevasti. Heroiinia ei ole kuin hyvin satunnaisesti. Kannabiskokeilut ja kannabiskasvien kotiviljely yleistyy jatkuvasti. (THL 75/2012.)

Syyliseksi epäillyt Huumausainerikokset	alle 15v	15 - 17 v
2000	83	1215
2001	66	993
2002	56	932
2003	54	715
2004	66	680
2005	71	721
2006	49	493
2007	40	469
2008	43	464
2009	63	602
2010	86	966
2011	114	922
2012	140	1010

Taulukko 1. Poliisin tietoon tullut RL 50 luvun huumausainerikoksiin syyliseksi epäiltyjen 0-17 vuotiaat ja kehitys 2000-2012. Lähde: Tilastokeskus.

Tilastokeskuksen taulukko (taulukko 1) puolestaan osoittaa, että alaikäisten tekemien huumausainerikosten määrä on laskenut vuoden 2000 huimista luvuista vuoteen 2004 asti. Vuosina 2006-2008 on alaikäisten tekemien huumausainerikosten määrä ollut pienimmillään ja rikosten määrä on kääntynyt nousuun vuoden 2008 jälkeen. Määrät näyttävät jatkavan nousuaan

edelleen. Erityisen huolestuttavaa on alle 15-vuotiaiden tekemien huumauserikosten määrän 225 prosenttinen nousu vuosina 2008-2012.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksessa (Hakkarainen, THL raportti 17/2012, 4) on havaittu, että ”Omakohtaiset huumekeilut ja käyttäjän tunteminen ovat laajentaneet ihmisten henkilökohtaista kosketuspintaa huumeisiin ja samalla karsineet niitä kohtaan tunnettuja pelkoja, mikä on johtanut asenteiden lieventymiseen. Asenteet ja mielipiteet ovat muuttuneet kuitenkin lähinnä kannabiksen kohdalla, suhtautuminen muiden aineiden käyttöön on pysytellyt selvästi kriittisempänä”.

Opetusministeriön laskelmien mukaan huumeita käyttävän nuoren hoitokulut maksavat vuodessa 140 000 euroa (Opetusministeriö 2007, 19). Summa ei yksittäisenä ole suuri, mutta jokymmenen nuoren kohdalla kyse on yli miljoonasta. Maksajana on muut veroja maksavat yhteiskunnan jäsenet. Asenteiden, vanhempien kotona antaman kasvatuksen ja yhteiskunnan ennalta ehkäisevän toiminnan rooli korostuu, jotta verorahoja ei jouduttaisi käyttämään nuorten huumehoitokuluihin, jotka näyttävät jatkossa kasvavan.

2.3 Nuorisirikollisuus ja nuorten huumekeilut

Nuoruus on kasvun ja kehityksen, mutta myös epävakauden ja kapinoinnin kehitysvaihe. Nuorten tekemiin rikoksiin suhtaudutaan joskus jopa ymmärtäen, nuoruuteen kuuluvana, koska sitä pidetään ohimenevänä kehitysvaiheena. Ilman interventiota rikoksiin syylistyvä nuori ajautuu helposti syrjäytymis- ja rikoskierteeseen. Samalla nuoren tekemä rikos nähdään uhkana moraalille järjestykselle ja se herättää ihmisissä voimakkaita tunteita. Yleisesti sama rikollinen teko mielletään nuoren tekemänä vakavammaksi kuin aikuisen tekemä. (Honkatukia & Kivivuori 2006, 1.)

Suomessa nuorisirikollisuuden katsotaan alkaneen Länsi-Suomessa 1700- ja 1800-luvuilla, jolloin langetetuissa tuomioissa on mainittu tekijäksi nuori tai tekojen luonteen perusteella tekijää on voitu pitää nuorena. Nuorisirikokset koostuivat tuolloin lähinnä juopottelusta, elämäntapa- ja käytösrikkomuksista, ilkivallasta, väkivallasta sekä henkirikoksista. (Kallio 2009, 8.)

Laisa käyttäytyminen määritellään rikolliseksi silloin, kun se on rikoslaissa kielletty ja rangaistava teko. Kun tekijät ovat iältään 15-20 -vuotiaita, puhutaan nuorisirikollisuudesta. Laisa nuorella rikosentekijällä tarkoitetaan henkilöä, joka rikollisen teon tehdessään on ollut 15-20 -vuotias (Laki nuorista rikosentekijöistä, 1§). Alle 15-vuotias ei Suomessa ole rikos oikeudellisesti vastuussa teoistaan, minkä vuoksi tehty rikollinen teko jää rankaisematta. Alle 15-vuotias on kuitenkin vahingonkorvausvastuussa, eli hän on velvollinen korvaamaan aiheu-

tuneet vahingot. (Elonheimo 2010, 13.) Mikäli rikos on tehty 15-17 -vuotiaana, sovelletaan lievennettyä rangaistusasteikkoa, eli tekijä tuomitaan enintään kolme neljännestä rikoksesta säädetyn rangaistuksen enimmäismäärästä (RL 6:8§).

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen nuorisoriikollisuuskyselyssä 15-16 -vuotiailta koululaisilta kyseltiin huumeiden käytöstä. Kysely toteutettiin vuosina 1995, 1996, 1998, 2001, 2004, 2008 ja 2012. 1990-luvulla aina vuoteen 2001 asti huumeita kokeilleiden nuorten määrä kasvoi, mutta vuosina 2004 ja 2008 määrä laski. Vuonna 2008 kuusi prosenttia koululaisista ilmoitti kokeilleensa tai käyttäneensä kannabista ainakin kerran kuluneen vuoden aikana. Neljä vuotta myöhemmin vuonna 2012 määrä nousi yhdeksään prosenttiin. Nuorisoriikollisuuskyselyn tulos on linjassa tuoreimpien kouluterveyskyselyiden (Taulukko 2) kanssa, joissa tulos oli samanlainen: nuorten kannabiskokeilut ovat lisääntyneet vuosina 2010-2012. (THL tilastot, Huumeiko-keilut 2013) Kyselytuloksia vahvistaa vertailukelpoinen ESPAD-kyselyssä (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) kannabiksen käytöstä 15-16 -vuotiaille. Vuoden 2007 jälkeen kannabiskokeilut ovat lisääntyneet. Vuonna 2011 12 prosenttia pojista ja 10 prosenttia tytöistä on kertonut joskus käyttäneensä kannabista. (THL Raportti 59/2012, 22 - 23.)

	2000/ 2001	2002/ 2003	2004/ 2005	2006/ 2007	2008/ 2009	2010/ 2011	2013
Peruskoulu pojat	10	10	8	7	7	9	11
Peruskoulu tytöt	9	8	7	5	5	7	7
Lukio pojat	16	16	14	11	12	16	15
Lukio tytöt	14	14	12	9	9	12	12
Ammatillinen oppilaitos pojat					17	22	22
Ammatillinen oppilaitos tytöt					18	20	21
Peruskoululaiset yhteensä	10	9	7	6	6	8	9
Lukiolaiset yhteensä	15	15	13	10	11	14	13
Ammatillisten oppilaitosten opiskelijat yhteensä					17	21	21

Taulukko 2 Sukupuoli- ja luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista sekä lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, jotka ovat ilmoittaneet käyttäneensä laittomia huumeita ainakin kerran, vuosina 2000/2001 - 2013. (THL: Kouluterveyskysely)

Tutkittaessa erilaisten riski- ja taustatekijöiden vaikutusta rikoksiin voidaan huomata, että eri rikoslajit muodostavat melko yhtenäisen kokonaisuuden, eli niillä on samoja riski- ja taustatekijöitä. Yleisimpiä rikollisuuteen liitettyjä tekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien alhainen koulutustaso, käytösongelmat lapsuudessa tai aggressiivisuus ja humalajuominen nuoruudessa. Huumerikollisuus näyttäytyy tässä suhteessa erikoistapauksena, siihen eivät itsenäisesti liity

edellä mainitut tekijät. Voidaan havaita, että vanhempien sosiaalisella asemalla ei ole niin selviä vaikutuksia huumausainerikoksissa kuin muissa rikoksissa. Elonheimo (2010) toteaa tutkimuksessaan, että huumerikollisuutta on vaikeinta ennustaa mitattavien tekijöiden perusteella 8-vuotiaista lapsista. (Elonheimo 2010, 51.) Voidaan siis olettaa, että huumausainerikoksiin syyllistyneet tulevat kaikista yhteiskunnan sosiaaliluokista.

2.4 Syrjäytyminen sisäisenä uhkana

Syrjäytymistä on vaikea määritellä, koska se on ilmiö johon liittyy aineellisia, henkisiä ja psyykkisiä ongelmia. Syrjäytymisellä tarkoitetaan putoamista yhteiskunnan normaalien käytäntöjen ulkopuolelle mielenterveydestä, päihderiippuvuudesta tai rikollisesta elämästä johtuen. (Myrskylä, 2012, 2.) Syrjäytyneeksi siis määritellään henkilöt, jotka eivät moninaisista ongelmista johtuen toimi yhteiskunnan hyväksi, eli eivät kannu yhteiskunnallista vastuuta esimerkiksi käymällä töissä tai opiskelemalla.

Nuorten syrjäytyminen koetaan suurena huolenaiheena myös päättäjien keskuudessa. Opetusministeriön selvityksen mukaan nuorista enemmistöllä hyvinvointi on lisääntynyt, mutta 15-20 prosentin vähemmistöllä pahoinvointi lisääntyy. Vaikeat ongelmat kasaantuvat pienelle vähemmistölle (3-5 prosenttia), joiden ongelmat ovat hyvin vakavia. Sisäministeriö on nostanut syrjäytymisen maamme kaikkein keskeisimmäksi sisäiseksi uhaksi. (Opetusministeriö 2007, 19.)

Tutkimusten mukaan nuoret voivat syrjäytyä kahdella eri tavalla, vetäytymällä tai häiriökäytöksellä. Vetäytyvän toiminnan yhteydessä nuori saa vapautteen nähden liikaa vastuuta, jolloin nuori eristäytyy. Tällaisilla nuorilla on taustalla usein taipumus sosiaaliseen arkuuteen tai masentuneisuuteen sekä huonoja kokemuksia sosiaalisissa kontakteissa. Nuoren ottaessa vapauksia enemmän kuin mihin hänen oma harkinta- ja vastuunkantokykynsä seurausten osalta pystyvät nuori keskittyy epärationaaliseen toimintaan ja häiriökäyttäytymiseen. Näin toistuvat epäonnistumiset alkavat vähitellen kasautua. Tällaiset nuoret eivät näe yhteyttä oman toiminnan, menestymisen ja tulevaisuuden välillä. (Linnakangas & Suikkanen 2004, 31.)

Sisäasiainministeriö on pyrkinyt vastaamaan nuorten syrjäytymisuhkaan muun muassa Kanta-Hämeen poliisilaitoksella kehitetyn Ankkurimallin avulla. Ankkurimalli on poliisin, terveystoimen, sosiaalitoimen ja nuorisotoimen edustajien muodostama yhteistyöryhmä. Sen tavoitteena on varhainen puuttuminen alaikäisen rikolliseen käyttäytymiseen selvittämällä kokonaisvaltaisesti asiakkaan elämäntilanne, mahdollinen avun tarve ja ohjaaminen tarkoituksen mukaiseen hoitoon tai tuen piiriin. Lisäksi sen tarkoituksena on puuttua nopeasti lähiympäristössä mahdollisesti tapahtuvaan väkivaltaan ja siten lisätä sisäistä turvallisuutta moniammatillisena yhteistyönä. (Poliisi 2013, Ankkurimalli.) Tavoitteena on, että Ankkurimalli otettaisiin

käyttöön valtakunnallisesti vuoden 2013 aikana alle 18-vuotiaiden rikoskierteen ehkäisemiseksi huomioiden paikalliset ja alueelliset olosuhteet ja jo olemassa olevat käytännöt (Sisäisen turvallisuuden ohjelman vuosiraportti 2013, 33). Ankkurimalli on otettu jo käyttöön muutamissa kaupungeissa. Helsingissä Ankkurimalli on ollut toiminnassa vuoden 2013 alusta, tammi - elokuun välisenä aikana. Helsingin Ankkuritiimi on hoitanut 650 tapausta, se on muun muassa puhutellut kaikki koulu-uhkausten tekijät. Taloudellisesti vaikeina aikoina on tärkeää kohdistaa resurssit niin, että ne ovat tehokkaasti käytössä. Ankkuritoiminta on osoittanut varhaisen ja oikein kohdistetun työn ja eri yhteistyökumppaneiden tärkeän merkityksen nuorten syrjäytymisen estämiseksi. Ankkurimallin etu on, että asiakkaan ei tarvitse mennä viranomaiselta toiselle, vaan tiimissä on moniammatillinen edustus. (Räsänen 2013.)

3 Alaikäisten huumausainerikosten esitutkintaprosessi

Kuten kappaleessa 2.3 mainitaan, 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisesti vastuussa teostaan, mutta on vastuussa aiheuttamastaan vahingosta. 15-18 -vuotiaan henkilön asema rikosprosessissa on rikosoikeudellisesti samanlainen kuin aikuisenkin, mutta lasta täytyy kuitenkin kohdella hänen ikänsä edellyttämällä tavalla. (ETL; poliisi 2013 alaikäiset epäillyt.) Tästä syystä alaikäisen huoltajat ja sosiaalityöntekijät ovat vahvasti mukana esitutkinnan alkuvaiheesta rangaistuksen täytäntöönpanoon asti.

Käsiteltäessä alle 18-vuotiaan epäiltyä rikosta, sitä seuraavaa mahdollista oikeuskäsittelyä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa, lainsäädäntö edellyttää monien asioiden huomioonottamista. Näitä alaikäisiin kohdistuvia lainsäädöksiä on muun muassa esitutkintalaissa, pakkokeinolaissa, lastensuojelulaissa, laissa ja asetuksessa nuorista rikoksentekijöistä ja oikeusministeriön päätöksissä nuorista rikoksentekijöistä. (Poliisi 2013, seuraamukset.)

3.1 Huumausainerikoksen ilmitulo

Huumausainerikollisuus on niin kutsuttua piilorikollisuutta. Piilorikollisuudessa ei ole uhria eikä sen olemassaoloa yleisesti välttämättä edes huomata. Tilanteita, joissa huumausainerikollisuutta saattaa yleisesti näkyä, ovat käyttäjien sekava käytös yleisillä paikoilla tai satunnaiset katukauppatapahtumat.

Huumausainerikokset tulevatkin ilmi pääasiassa lainvalvontaviranomaisten oman toiminnan ansiosta ja tiedotusvälineet tuovat ne yleiseen tietoon. Alaikäisten huumerikosepäilyt tulevat ilmi yleensä jollakin poliisin suorittamassa niin kutsutussa katuvalvonnassa, poliisin suorittamassa tutkinnassa, yhteistyökumppaneilta saadun vihjeen perusteella tai vanhempien yhteydenoton kautta. (Haastattelut)

Kaiken poliisitoiminnan tulee perustua lakiin ja poliisilakiin kirjoitettuja periaatteita noudattaen (PL 2:3mom.; PolL 2§). Piilorikollisuuden tutkinnassa törmätään väistämättä poliisin toiminnan moraalisiin ja eettisiin kysymyksiin. Esimerkiksi piilorikollisuuden paljastaminen vaatii rohkeutta, oveluutta ja kekseliäisyyttä. Tavanomaista piilorikollisuuden paljastumiselle on, että konkreettinen oikeutus käytettyihin pakkokeinoin ilmenee vasta suoritetun henkilötarkastuksen tai kotietsinnän jälkeen, kun todisteet on löydetty. Pakkokeinolaissa sanotaan, että oikeutus pakkokeinojen käyttämiselle on, jos on syytä epäillä tai epäillään todennäköisin syin. (PakL) Aina syy epäilyyn ei ole konkreettinen esimerkiksi konkreettisen todistusaineiston löytyminen, vaan epäily voi ilmetä myös tahattomasti esimerkiksi puheessa tai käytöksessä.

3.2 Esitutkinta

Huumausaineen käyttörikos voidaan käsitellä huomautusmenettelyin silloin, kun tekijä on täysi-ikäinen, hän ei ole päihdehoitosuhteessa eikä hakeutumassa siihen, rikos on vähäinen, käyttörikoksesta epäilty on ensimmäistä kertaa epäiltynä rikoslain 50 luvun huumausainerikoksista tai edellisestä kerrasta on aikaa vähintään kolme vuotta. Rikoksen vähäisyyttä arvioitaessa tulee huomioida käytetyn huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne sekä muut olosuhteet ja ympäristö rikoksen yhteydessä. (VKS, Seuraamuksen määrääminen huumausaineenkäyttörikoksesta.) Kuten edellä on jo käynyt ilmi, poliisi ei voi ratkaista käyttörikostapauksia, joissa tekijä on alle 18-vuotias. Tämän vuoksi alaikäisen tekemäksi epäillystä huumausaineen käyttörikoksesta kirjataan rikosilmoitus ja suoritetaan normaali esitutkinta.

Esitutkinnassa poliisi suorittaa ensin kaikki mahdolliset kuulustelut, jonka jälkeen kootaan esitutkintapöytäkirja, joka lähetetään syyttäjälle. Tämän jälkeen syyttäjä tekee syyteharkinnan, eli joko vie asian käräjäoikeuteen tai antaa itse tekijälle yhteiskunnan oikeuttaman rangaistuksen. Esitutkinnan suorittanut tutkija tekee lastensuojeluilmoituksen sosiaalitoimeen.

3.2.1 Mahdolliset pakkokeinot

Alaikäisten huumerikostutkinnassa mahdollisia pakkokeinoja ovat henkilöntarkastus, kotietsintä ja henkilönkatsastus eli DNA-tutkimus. Huumausaineen myyntiä alaikäiselle pidetään laisäädännössä törkeänä huumausainerikoksena (RL 50:4§), mikä antaisi mahdollisuuden myös salaisten pakkokeinojen, eli telekuuntelun ja tarkkailun käytölle (esim. PakL 5a:2-3§). Käytännössä näitä pakkokeinoja ei kuitenkaan käytetä.

Edellytykset henkilöntarkastukselle on määritelty Pakkokeinolain 5 luvun 10 pykälässä.

”Sille, jota on syytä epäillä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta, saadaan tehdä henkilöntarkastus takavarikoitavan taikka väliaikaiseen hukkaamiskieltoon tai vakuustakavarikkoon pantavan esineen tai omaisuuden löytämiseksi tai muutoin sellaisen seikan tutkimiseksi, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä” (Pak-

kokeinolaki 5:10 §). Eli mikäli henkilöä on syytä epäillä huumausaineen käyttörikoksesta, henkilölle voidaan suorittaa henkilöntarkastus.

Edellytykset kotietsinnälle on määritelty Pakkokeinolain 5 luvun ensimmäisessä pykälässä. Jos henkilöä on syytä epäillä huumausaineen käyttörikoksesta, henkilön vakituisesti asuttamaan kiinteistöön, huoneistoon tai huoneeseen voidaan suorittaa etsintä päällystöön kuuluvan määräyksestä (PKL 5:1§).

Oikeus henkilönkatsastukseen määritellään PKL10 §:n 1 momentissa, jonka mukaan henkilönkatsastus voidaan mainitussa tarkoituksessa suorittaa henkilölle jota todennäköisin syin epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, taikka rattijuopumuksesta tai huumausaineen käyttörikoksesta. Käytännössä alaikäisten tutkinnassa kyseinen katsastus tarkoittaa PKL 6 luvun 5 §:ssä mainittua DNA-näytettä. Jokainen RL 50 luvun huumausainerikoksesta epäilty pyritään rekisteröimään, eli ottamaan henkilö-tuntomerkit, valokuva, sormenjäljet ja muut mahdolliset tunnistusta helpottavat yksilötiedot. Tässä yhteydessä otetaan myös edellytysten täytyessä DNA-poskitikkunäyte DNA-tunnisteen määrittämiseksi.

3.2.2 Kuulustelu

Alaikäisen huumerikosesitutkinnassa suoritetaan kuulustelut kuten tavanomaisessa esitutkinnassa. Alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan, mutta silti hänet voidaan kuulla rikoksesta epäiltynä. Kuulustelun tarkoitus on selvittää, mistä huumausaine on saatu, muut mahdolliset asiaan sekaantuneet alaikäiset ja mahdolliset muut rikokseen sekaantuneet henkilöt.

Esitutkintalain mukaan kuulusteltaessa lasta rikoksesta epäiltynä läsnä kuulustelussa on oltava läsnä myös lapsen huoltaja. Lisäksi poliisin on annettava sosiaaliviranomaisille mahdollisuus osallistua kuulusteluun. Myös syyttäjällä on oikeus olla läsnä lapsen kuulustelussa ja lisäksi läsnä voi olla lapsen edustaja ja kuulustelutodistaja. (ETL)

3.3 Syyttäjä ja syyttäjän puhuttelu

Syyttäjä on avainasemassa esitutkinnassa. Esitutkinnan valmistuttua se etenee syyttäjälle, joka suorittaa syyteharkinnan. Syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosvastuun toteuttamisesta ja asianosaisten oikeusturvan toteutumisesta. Syyttäjän on myös huolehdittava, että rikoksiin syyllystyneet saatetaan vastuuseen teoistaan ja ettei rikosoikeudellisiin toimiin ryhdytä syyttömiä vastaan. Lisäksi syyttäjän toimilla on vaikutusta myös koko rikosoikeusjärjestelmän

toimivuuteen. (Lehtelä 2009.) Syyteharkinnan jälkeen asia etenee joko huomautusmenettelyyn tai oikeusistuntoon.

Vuonna 2001 tulleen lakiuudistuksen myötä syyttäjällä on keskeinen rooli alle 18-vuotiaiden tekemissä rikoksissa, koska syyttäjän tulee harkita muiden toimenpiteiden kuin rangaistuksen määräämisen mahdollisuutta 15-18 -vuotiaiden rikoksen tehneiden kohdalla. Lainsäädäntö ja ohjeet mahdollistavat erityisesti nuorten ensikertalaisten kohdalla rangaistuksena niin kutsutun huomautusmenettelyn. Lakiuudistuksen tarkoituksena oli saada tuomioistuinkäsittelytilalle menettely, jolla ajateltiin olevan merkitystä erityisesti huumausaineita vasta kokeilevien nuorten kohdalla. Menettelyä kutsutaan syyttäjän puhutteluksi, eli tilaisuudeksi, jossa ovat läsnä syyttäjän lisäksi nuoren huoltajia, sosiaalityöntekijä ja poliisin edustaja. Tilaisuudessa käydään läpi teon rikollinen luonne ja moitittavuus, nuoren sen hetkinen elämäntilanne ja nuoren tulevaisuuden näkymät. Puhuttelun tarkoituksena on saada nuori ymmärtämään tekonsa rangaistavuus ja viime kädessä pidättäytymään huumausaineiden käytöltä jatkossa. Puhuttelun tavoitteena on antaa myös selkeä yhteiskunnallinen signaali, että teko on tuomitava, mutta ensimmäisellä kerralla rangaistus on seuraamusluonteinen syyttäjämättä jättäminen, eli suullinen huomautus. (Nissinen 2013.)

Vuonna 2008 puhutteluja pidettiin 40 kertaa, 66 kertaa vuonna 2009, 161 kertaa vuonna 2010 ja 154 kertaa vuonna 2012. Jos nuori on kerran jo osallistunut puhutteluun ja syyllistyy uudestaan huumausaineen käyttörikokseen, puhuttelua ei enää järjestetä hänen kohdallaan. (SM, Nuoren tulevaisuuden parantaminen, 17 - 18; Nissinen 2013.)

3.4 Sosiaaliviranomaiset ja muut yhteistyökumppanit

Kuten kohdassa 2.1.1 on mainittu, lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia kasvatuksessa. Lisäksi on pyrittävä tarjoamaan tarpeellista apua perheelle sekä ohjattava heidät tarvittaessa lastensuojelun piiriin. (LSL 1:1-2§.) Lainkohta velvoittaa myös poliisia toimimaan perheiden tukena.

Lastensuojelulain 25 §:n mukaan poliisilla on ilmoitusvelvollisuus lapsesta sosiaaliviranomaisille, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Sosiaalityöntekijä tekee tämän jälkeen arvion mahdollisesti tarvittavista jatkotoimenpiteistä. (LSL 25§.) Alaikäisen nuoren huumerikostutkinnan yhteydessä nuoresta tehdään aina lastensuojeluilmoitus kotipaikkakunnan sosiaaliviranomaisille.

Nuorisolain 7 a pykälän mukaan ”Paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten kunnassa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Lisäksi verkostoon voi kuulua puolustushallinnon ja muiden viranomaisien edustajia. Verkosto toimii vuorovaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa.” (NL 7a:1mom.) Yhteiskunta velvoittaa poliisia toimimaan myös muiden kuin viranomaisten ja sosiaalityöntekijöiden kanssa. Edellä mainitun lainkohdan mukaisesti poliisilla on laissa määrätty velvollisuus verkostoitua ja toimia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa nuorten toimintaan liittyvissä asioissa.

3.5 Yhteiskunnan asettamat tavoitteet esitutkinnassa

Yhteiskunnan asettamat tavoitteet esitutkintaa kohtaan on määritelty konkreettisesti esitutkintalain 5 pykälässä. Esitutkinnassa pyritään selvittämään rikos, olosuhteet sen tekohetkellä, aiheutettu vahinko, siitä saatu hyöty, rikoksen asianosaiset sekä muut syytteestä päättämistä varten tarvittavat seikat, kuten asianomistajan vaatimukset. (ETL 1:5§) Esitutkintalaissa ei ole kirjattu muita selkeitä tavoitteita, sen sijaan esitutkintalaissa ja muussa lainsäädännössä on asetettu monenlaisia velvoitteita, jotta päästäisiin tiettyihin yhteiskunnan asettamiin tavoitteisiin. Esitutkinnan tavoitteiden osalta hyvänä esimerkkinä tästä on esimerkiksi uuden esitutkintalain 7§ 1 mom. ”Esitutkinnassa on selvitettävä ja otettava huomioon yhtä hyvin epäiltyä vastaan kuin hänen puolestaan vaikuttavat seikat ja todisteet.”. Tavoitteena on siis, että esitutkinta olisi puolueeton. Poliisilaissa tällaisia velvoitteita on erityisesti poliisin toiminnan yleisissä periaatteissa, kuten PolL 2§ 2 mom.: ”Poliisin toimenpiteet on suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.”

3.6 Turun toimintamalli alaikäisten huumerikostutkinnassa

Turussa nuorten huumerikostutkinnassa on käytössä malli, jossa alaikäisen huumausainerikoksen esitutkinnan suorittanut tutkija tekee sosiaaliviranomaiselle tehtävän ilmoituksen lisäksi lähetteen Nuorisopoliklinikalle, joka on Turun kaupungin rahoittama nuorille tarkoitettu päihdeiden käytön hoitoyksikkö. Päihdehuoltolaissa (41/1986) kunnat on velvoitettu tarjoamaan päihdeongelmallisille hoitoa. Turussa alle 21-vuotiaille hoito on järjestetty nuorisopoliklinikalla, johon kaikki poliisin tietoon tulleet alaikäiset huumausaineita käyttävät tai huumausaineita kokeilleet ohjataan.

Turun mallissa poikkeuksetta jokaisesta Turun kaupungissa asuvasta huumausaineista jostain syystä esitutkintaan joutuneesta alaikäisestä tehdään lähete päihdepoliklinikalle. Käytäntö on tullut kokemuksen kautta, lähete laaditaan vaikka syyttäjä tekisi esitutkinnan päätyttyä syyttäjättämisspätöksen, eli nuori todettaisiin syyttömäksi.

4 Tutkimusmenetelmät

Metodilla tarkoitetaan yleisesti sääntöjen ohjaamaa menettelytapaa tiedon tavoitteluun, etsintään ja käytännön ongelmien ratkaisuun (Hirsjärvi ym 2004, 172). Tässä työssä on tarkoitus perehtyä alaikäisten huumarikostutkintaan sekä lainsäädännön ja ohjeiden vaikutuksiin huumarikostutkinnassa yhteiskuntatieteistä tutuin metodein. Pääasiallisena lähteenä käytettiin voimassa olevan lainsäädännön lisäksi erilaisia ohjeita sekä aiheeseen liittyvää muuta kirjallisuutta.

4.1 Aineistonkeruumenetelmä ja teoreettinen tarkastelu

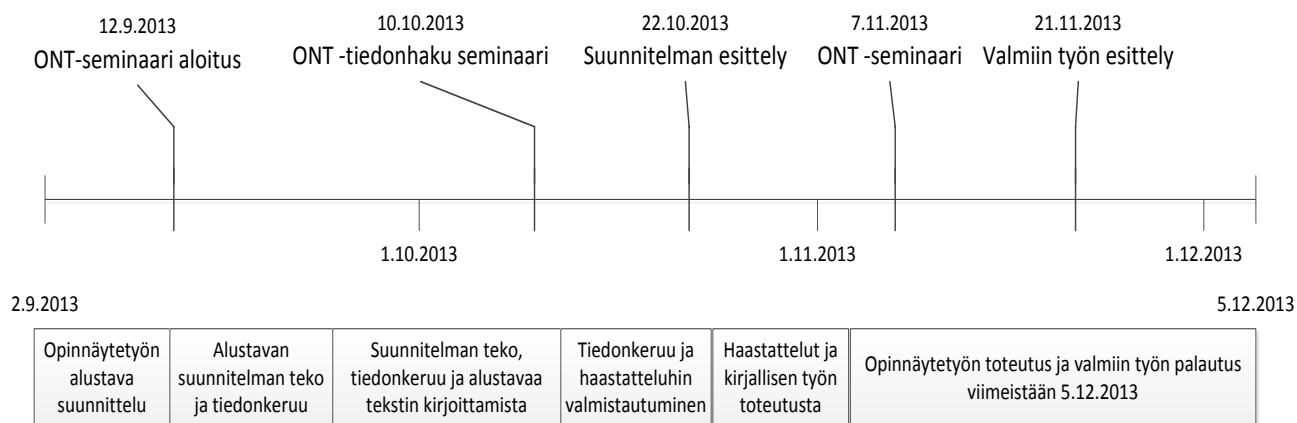
Opinnäytetyössä tutkittiin ihmisten kokemuksia ja mielipiteitä, minkä vuoksi päädyttiin laadulliseen tutkimukseen, jonka tutkimusstrategiana on Survey-tutkimus. Työ on kvalitatiivinen tutkimus, joka on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jossa aineisto kerätään luonnollisessa tilanteessa ja kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Laadullisessa tutkimukselle tyypillisesti aineiston hankinnassa käytettiin menetelmänä haastattelua, jossa tutkittavien näkökulmat tulivat hyvin esille. Olennaista oli myös, että tutkimusaineiston määrää ei päätetty etukäteen, vaan aineiston keräämisessä käytettiin saturaatiota eli aineiston kyläntymistä. Aineiston kerääminen lopetettiin, kun vastaukset alkoivat toistaa itseään. (Hirsjärvi ym. 2004, 170 - 171.) Tutkimus toteutettiin yksilöiden teemahaastatteluna, joiden tavoitteena oli saada esiin haastateltavien ajatuksia, mielipiteitä ja käsityksiä mahdollisimman aidosti. Teemahaastattelu eteni ennakkoon mietittyjen teemojen varassa, mutta haastattelu-tilanteissa oli myös liikkumavaraa. (Hirsjärvi & Hurme 2001) Haastattelun teemat käyvät ilmi haastattelua varten tehdystä haastattelurungosta. (Liite 1)

Tutkimukseen haastateltiin lopulta viittä Varsinais-Suomen poliisilaitoksen alaikäisten huumarikostutkintaa tekevää rikostutkijaa. Teemahaastattelun haastattelukysymykset saattoivat muuttaa muotoaan haastattelun edetessä, tutkien kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Käytännössä tällä pyrittiin antamaan tilaa tutkittavien henkilöiden näkökulmille ja kokemuksille ja perehtyä tutkittavaan ilmiöön liittyviin ajatuksiin, tunteisiin ja vaikutuksiin. Haastattelujen avulla pyrittiin löytämään mahdollisia uusia toiminta- ja kehitysehdotuksia tutkimalla nykyisen ja tulevan lainsäädännön ja ohjeiden todellista käytettävyyttä työssä ja löytämään vastauksia sekä käytänteitä haasteiden ja erityispiirteiden kohtaamiseen työtilanteissa.

Ennen haastatteluja aiheeseen perehdyttiin aineistojen avulla, mikä auttoi muun muassa lainsäädännön nykytilan määrittämisessä sekä kehittämistoimenpiteiden kohdentamisessa. Aineis-

toon tutustumalla pystyttiin esimerkiksi selvittämään, millaista ohjeistusta poliisihallinnolla oli ja onko kaikkia osattu hyödyntää alaikäisten huumerikostutkinnassa.

4.2 Tutkimuksen eteneminen

Kuvio 1. Aikajana opinnäytetyön etenemisestä

Aihe opinnäytetyölle löytyi keväällä 2013. Aikataulu opinnäytetyön toteuttamiseen suunniteltiin elokuussa, jonka jälkeen keskityttiin tietoperustan luomiseen ja opinnäytetyön suunnitelmaan. Tutkimus oli tarkkaan aikataulutettu (Kuvio 1). Tutkimustieto ja haastatteluiden tulosten jälkeen esille tulleet toiminta- ja kehittämisehdotukset yhdistettiin opinnäytetyön tutkimusraporttiin.

4.3 Aineiston keruu

Haastattelut tutkimukseen toteutettiin Varsinais-Suomen poliisilaitoksen Turun pääpoliisi-asemalla. Haastattelut suoritettiin pääpoliisi-aseman tiloissa, huoneessa, joissa ei ollut muita paikalla ja joka ei ollut kenenkään osallisen työhuone. Tutkimukseen haastateltiin viittä työntekijää. Haastateltavat pyrittiin valitsemaan siten, että kokemus alaikäisten huumerikostutkinnasta olisi ollut mahdollisimman laaja. Kokemukset alaikäisten huumerikostutkinnasta vaihtelivat kolmen ja 13 vuoden välillä. Haastatteluista on jätetty tietoisesti pois virka-asemat, koska tuolloin olisi ollut yksilöitävissä haastateltavien nimet, koska kyseisiä alaikäisten huumerikostutkijoita on hyvin vähän. Tutkimusta oli tarkoitus laajentaa ja syventää haastatteleamalla alaikäisten huumerikoksiin erikoistunutta syyttäjää, mutta tämä ei onnistunut aikataulullisesti.

Kaikki haastattelut toteutettiin klo 08-17.00 välisenä aikana viikolla 44, jolloin 2,5 vuorotyötä tekevä tutkintaryhmä oli aamuvuorossa. 28.10.2013 suoritettiin kaksi ensimmäistä haastattelua, jolloin työvuoro ja suunnitellut haastateltavat osuivat parhaalla mahdollisella tavalla

kohdalleen. Yksi haastattelu suoritettiin 29.10.2013 ja kaksi haastattelua suoritettiin seuraavana päivänä eli 30.10.2013. Haastattelut kestivät noin 1-2 tuntia, riippuen haastattelujen sisällöstä ja häiriötekijöistä haastattelujen aikana. Jokaisessa haastattelussa käytettiin pohjana samaa kaavaketta (Liite 1). Tutkimuksen ohjaaja kommentoi ja ohjeisti tutkijaa kysymysten laadinnassa. Haastattelut äänitettiin ennakosuunnitelmien mukaisesti. Nauhoitetut haastattelut purettiin eli aukikirjoitettiin mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen. Haastattelut purettiin sanasta sanaan tietokoneelle. Haastattelut tehtiin anonymisti eli vain haastattelijan tysi, kuka haastateltava on ollut kyseessä. Aukikirjoituksen jälkeen ääninauhat tuhottiin. Haastattelujen sisältö ja vastaukset on kirjattu tähän dokumenttiin. Vastauksista koottiin myös taulukko, joka on tämän työn liitteenä (Liite 2).

4.4 Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset

Kerätyn aineiston analyysissä, tulkinnassa ja johtopäätöksissä selviää, minkälaisia vastauksia tutkimuskysymyksiin on saatu. Aineistoa voidaan analysoida monin tavoin ja analyysi tulisi suorittaa mahdollisimman nopeasti keräämisen jälkeen. Analyysitavat jäsennetään karkeasti kahdella lähestymistavalla: selittämiseen pyrkivällä ja ymmärtämiseen pyrkivällä lähestymistavalla. Selittämiseen pyrkivässä lähestymistavassa analyysitapana käytetään tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa. Ymmärtämiseen pyrkivän lähestymistavan kohdalla käytetään kvalitatiivista analyysia ja päätelmien tekoa. Analyysitavan valinnassa tärkeää on valita analyysitapa, joka tuo vastauksia tutkimuskysymykseen. (Hirsjärvi ym. 2004, 209, 211 - 212.)

Kerätty aineisto pyrittiin analysoimaan mahdollisimman nopeasti haastattelujen jälkeen. Vastaukset litteroitiin sanasta sanaan, jonka lisäksi vastauksista koottiin taulukko (liite 2) selvittämään analysointia ja helpottamaan tulkinnan ja johtopäätösten tekemistä. Tutkimuksen yhteydessä analyysitapana käytettiin ymmärtämiseen pyrkivää lähestymistapaa, koska se toi parhaiten esiin vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Analysoinnin jälkeen tuloksia tulisi selittää ja tulkita. Tulkinnalla tarkoitetaan analyysin tulosten pohdintaa, joista tutkija tekee omia johtopäätöksiä. (Hirsjärvi ym. 2004, 213.) Tutkimustulosten tulkinnat perustuvat teoreettiseen tietoon ja haastatteluissa esiin tulleeseen analysoituun tietoon. Analysoinnin jälkeen tuloksia tulkittiin pyrkien luokitteluun ne pääkohtiin, eli esimerkiksi tutkinnan haasteisiin, erityispiirteisiin sekä lainsäädännön uudistuksen vaikutuksiin. Tämän jälkeen pyrittiin löytämään olennaisimmat vastaukset tutkimuskysymyksiin ja niiden perusteella tehtiin johtopäätöksiä sekä toiminta- ja kehitysehdotuksia.

5 Tutkimustulokset

Haastattelun taustakysymyksissä selvitettiin haastateltavien ikä, työkokemusvuodet poliisina sekä kokemusvuodet nuorten huumerikostutkinnassa. Haastateltavat olivat iältään 32-47 -vuotiaita. Haastateltavista yhdellä oli poliisityökokemusta 8 vuotta, joista 3 vuotta hän oli toiminut alaikäisten huumerikostutkinnassa. Yhdellä oli poliisityökokemusta 17 vuotta ja kahdella muulla 20 vuotta. Nämä kolme olivat toimineet alaikäisten huumerikostutkinnassa noin 12 vuotta. Vanhimmalla oli poliisin palvelusta takana 27 vuotta, joista melkein 7 vuotta alaikäisten huumerikostutkinnassa. Jokainen oli itse halunnut päästä kyseenomaisiin töihin.

Ensimmäiseksi haastattelussa tiedusteltiin menetelmiä alaikäisten huumerikosten paljastamiseksi. Haastateltavat olivat todella yksimielisiä paljastuskeinoista. Jokainen kertoi valvonnan, niin koiralla kuin ilman, olevan suurin yksittäinen keino paljastaa käyttäjiä. Haastateltavat painottivat koiran tehokkuutta. Yleisillä paikoilla huumekoiran vaistot kohdistuvat kohteisiin, joihin ei välttämättä muutoin valvontaa kohdistettaisi. Muiksi paljastustavoiksi haastateltavat mainitsivat kuulustelut ja rikoksesta epäillyn puhelimen kautta tulevat tiedot sekä eri yhteistyökumppaneiden tai kansalaisten ilmiannot.

5.1 Huumerikostutkinnan tavoitteet

Alaikäisten huumausainerikosten päätavoitteeksi jokainen nosti alkavan syrjäytymisen pysäyttämisen, mahdollisen rikoskierteen katkaisemisen ja sitä kautta nuoren integroitumisen yhteiskunnan jäseneksi. Muut tavoitteet, jotka nousivat esiin, olivat tiedonsaanti vanhemmille heidän lapsensa tekemisistä sekä mahdollisimman monen muun päihteisiin sekaantuneen alaikäisen henkilöllisyyden selvittäminen, jotta myös heidän kohdallaan syrjäytymiseen pystyttäisiin puuttumaan ajoissa.

Erikoista näissä ilmitulleissa tavoitteissa on se tosiasia, että niitä ei ole kirjattu mihinkään lakiin tai ohjeisiin. Ne ovat tutkijoiden luomia tavoitteita ja jokaisella haastateltavalla oli samat tavoitteet vaikka niistä ei ollut ryhmässä keskusteltu.

5.2 Erityispiirteet

Haastattelun avulla pyrittiin löytämään poikkeavuuksia alaikäisten huumerikostutkinnan ja tavanomaisen rikostutkinnan välillä ja samalla kartoittamaan mahdolliset erityispiirteet, joita alaikäisen huumerikostutkinta pitää sisällään.

Kaksi vastaajista totesi yhdeksi poikkeavuudeksi pakkokeinojen laajemman käytön esitutkinnassa verrattuna tavanomaiseen, esimerkiksi omaisuusrikoksen esitutkintaan. Alaikäisten

huumerikostutkinnan yhteydessä käytetään yleensä kaikkia pakkokeinoja salaisia pakkokeinoja lukuun ottamatta.

Yksi haastateltavista mainitsi, että tavanomaisen rikostutkintaan verrattuna nuorten huumausainerikosten mahdolliset loppuseuraamukset voivat olla paljon rajummat kuin yksittäisen omaisuusrikoksen rangaistusvaatimukset. Tällä haastateltava tarkoitti huumausaineiden käytön seurauksena tulevaa elämäntavan muutosta ja sosiaalista riippuvuutta. Haastateltava mainitsi erityisesti kannabiksen polttamisen olevan sosiaalinen tapahtuma, jolloin myös riippuvuus ystäviin lisääntyy. Myös kaksi muuta haastateltava toi esiin sen, että huumausainerikoksissa on aina enemmän kuin yksi tekijä. Siihen liittyy oleellisesti välittäjä, eli mistä ja keneltä aine on saatu. Erityisesti kannabiksen käyttöön liittyy sosiaalinen puoli: hyvin harva polttaa kannabista yksinään. Tähän pitäisi esitutkinnan aikana erityisesti pystyä puuttumaan.

Alaikäisten huumerikostutkinnan erääksi erityispiirteeksi osoittautui sen pitkäkestoisuus. Kuten yksi haastateltavista mainitsi, prosessin kesto on hyvin pitkä verrattuna tavanomaiseen tutkintaan. Poliisin suorittama esitutkinta on vain osa prosessia, siihen kuuluvat myös läheinen yhteistyö sosiaalityöntekijöiden kanssa, syyttäjän puhuttelu sekä päihdepoliklinikalle ohjaus. Prosessin pituus saattaa venyä puoleen vuoteen, mikäli hoitosuhde jatkuu pidempään.

Yksi haastateltavista mainitsi hoitoon ohjauksen yhdeksi poikkeavuudeksi tavanomaiseen esitutkintaan verrattuna. Ainoastaan harvoissa tavanomaisissa esitutkintatapauksissa poliisi ohjaa tekijän hoitoon. Alaikäisten huumerikostutkinnassa se tullaan poikkeuksetta aina tekemään erillisen lähetteen avulla, joka täytetään ja toimitetaan nuorisopoliklinikalle.

Osa haastateltavista piti tutkinnan erityispiirteenä syyttäjänpuhuttelua, joka on jatke jo suoritettulle esitutkinnalle. Muissa tavanomaisissa rikoksissa poliisin rooli loppuu, kun esitutkintapöytäkirjan paperit siirtyvät syyttäjälle. Alaikäisten huumerikostutkinnassa poliisin työ jatkuu syyttäjän puhutteluun asti, koska poliisi on läsnä puhuttelussa. Tavoitteena on, että sama poliisi, joka on kuulustellut lapsen ja siten tuntee hänet, olisi myös läsnä syyttäjän puhuttelussa.

5.3 Haasteet

Alaikäisten huumerikostutkinnan haasteita selvitetessä kävi ilmi, että suurimmat haasteet liittyivät niin lasten kuin myös heidän vanhempiensa ymmärryksen puutteeseen. Eräs haastateltavista kiteytti asian: ”Haastavinta on nuoren ja vanhemman ajatusmaailmaan vaikuttaminen, eli nuori ymmärtäisi vaarat ja vanhemmat ymmärtäisivät mistä on kysymys.” Toinen haastateltava mainitsi, että nykyään suurimman haasteen työssä aiheuttavat nuorten asenne ja siitä seuraava riittämättömyyden tunne, kun mikään puhe ei auta. Lähinnä sosiaalisen me-

dian kautta tullutta asennetta ja nuorten sinisilmäisyyttä erityisesti kannabista kohtaan haastateltavat piti suurena ongelmana.

Eräs haastateltavista mainitsi huumausainerikollisuuden haasteeksi seurausten näkymättömyyden. Esimerkiksi näpistelyyn syyllistynyt nuori on helpompi saada ymmärtämään rikoksen seuraukset, koska hän on varastanut jonkun toisen omaisuutta. Huumausaineen käytössä nuoret kuvittelevat, ettei siitä ole mitään haittaa kenellekään, korkeintaan itselle. Nuoret eivät pidä huumeiden käyttöä ongelmana, eivätkä siksi kykene ymmärtämään vahinkoja, joita muun muassa lähipiirille aiheutuu. Nuoret eivät myöskään osaa katsoa käyttöönsä laajemmasta näkökulmasta. Nuori ei näe eikä koe olevansa osallisena huumausainerikollisuuden taustalla olevaa rikollisorganisaatiota, rahoittavansa käytöllään rikollista toimintaa. Myöskään huumeiden käytön yhteiskunnallisia vaikutuksia, esimerkiksi kasvavia terveydenhuollon kustannuksia, omaisuusvahinkoja sekä väheneviä verotuloja, ei nähdä nuorten huumeidenkäyttäjien keskuudessa ongelmina.

Kolmen haastateltavan mukaan vanhempien kohtaaminen on usein haastavaa ja kuormittavaa. Kuulustelutilanteissa vanhempien tunnepurkaukset aiheuttavat haasteita. Eräs haastattelija kertoi joidenkin vanhempien reagoivan lapsen huumeidenkäytön ilmituloon yhtä dramaattisesti kuin siihen, että heille kerrottaisiin lapsen sairastavan vakavaa sairautta. Yksi haastateltavista mainitsi tapauksen, jossa äiti oli lähes pyörtynyt kuuluaan lapsensa huumeiden käytöstä. Erään haastateltavan mukaan jopa isät itkevät kuulusteluissa.

Myös vanhempien asenteet aiheuttavat toisinaan haasteita. Kolme haastateltavista mainitsi vanhempien oman egon tai statuksen olevan toisinaan jopa este huumarikostutkinnan etenemiselle ja tutkinnan tavoitteiden saavuttamiselle. Tällä tarkoitettiin vanhempien sosiaalisen aseman ja kulussien ylläpitämistä. Kuten eräs haastateltavista hieman karrikoiden ilmaisi: ”mitä korkeammin koulutettu vanhempi, sitä pienemmälle jää lapsen huomioiminen.” Valitettavan monille vanhemmille omien kulussien ylläpitäminen menee lapsen terveyden edelle, vaikka kyseessä saattaa olla lapsen koko loppuelämään vaikuttava asia. Haastateltavien mukaan tilanteessa vanhempien käytös saattaa johtua vanhempien defenssimekanismista, jota he käyttävät peitelläkseen huonoa itsetuntoa, koska kokevat epäonnistuneensa kasvattajina.

5.4 Kiinnijäämisen, kuulustelun ja pakkokeinojen merkitys tutkinnassa

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, mitkä asiat haastateltavat kokivat merkityksellisimmiksi nuorten huumausainerikostutkinnassa. Kolme haastateltavista vastasi kiinnijäämisellä ja puuttumisella olevan eniten merkitystä, sillä silloin lapselle syntyy mahdollisuus harkita asiaa uudelleen. Kiinnijääminen mahdollistaa vanhempien ja muun lapsen lähipiirin tiedonsaannin, jolloin asiaan pystytään reagoimaan lasta tukien, mutta samalla osoittaen että tekoa ei tulla

hyväksymään missään tilanteessa. Kiinnijäämisen myötä myös lapsen jatkuva seuranta mahdollistuu, jos lapsen lähipiiri kokee sen tarpeelliseksi. Kun tieto yhden lapsen kiinnijäämisestä leviää huumausaineisiin sekaantuneelle ystäväpiirille, nuoren ympäristössä alkaa tapahtua ja muutkin nuoret saattavat kertoa tilanteesta vanhemmilleen.

Kaksi tutkijoista piti alaikäisten huumarikostutkinnassa tärkeimpänä asiana kuulustelua, koska kuulustelussa pystytään parhaiten vaikuttamaan nuoren ajatusmaailmaan ja asenteisiin. Kaikki haastateltavat pitivät kuulustelujen yhteydessä tapahtuvaa valistusta tärkeänä osana kuulustelua. Yhden haastateltavan mielestä kuulustelulla on selvästi kaksi tavoitetta; valistustyö ja itse kuulustelu. Kyseinen haastateltava piti valistustyötä tärkeämpänä lapsen ja vanhempien kannalta kuin itse kuulustelua, koska hänen mukaansa lapsen tulevaisuus on rikosseuraamusta tärkeämpi.

Muutama haastateltavista nosti pakkokeinojen käytön oleelliseksi osaksi nuorten huumarikostutkintaa. Merkittävimmäksi yksittäiseksi tekijäksi haastatteluissa nousi puhelimen takavarikointi ja siihen kohdistettava tekninen tutkinta. Haastateltavien mielestä erityisesti alaikäisten huumarikostutkinnan kohdalla puhelin on valtava tietolähde, jonka takavarikointi on erittäin tärkeää, koska siitä saa merkittävää tietoa ja näyttöä tutkinnan tueksi.

Haastateltavien mukaan henkilöstöressurssien vähyyks estää salaisten pakkokeinojen, kuten esimerkiksi telekuuntelun ja tarkkailun käytön. Salaisten pakkokeinojen käyttöön liittyy raskas ja aikaa vievä prosessi, johon liittyy lupien hakeminen, saadun materiaalin läpikäyminen ja sopivan näytön valitseminen. Muutamat haastateltavat näkivät että salaiset pakkokeinot olisivat jossain tilanteissa tarpeellisia varsinkin huumausaineen alkuperän ja sen levittäjäorganisaation selvittämiseksi. Suurin osa haastateltavista koki kuitenkin, että niiden käyttö vähentäisi nuorten parissa liikkumista, mikä puolestaan heikentäisi tuloksellisuutta ja siten vähentäisi kiinnijäämisriskiä.

5.5 Lainsäädäntö ja ohjeet

Haastatteluissa haluttiin selvittää nykyisen pakkokeino- ja esitutkintalain ja uuden, vuonna 2014 voimaan tulevan pakkokeino- ja esitutkintalainsäädännön toimivuutta huumarikostutkinnan näkökulmasta. Lisäksi tiedusteltiin nykyisten ja tulevien kyseisiin lakeihin liittyen ohjeistusten hyviä ja huonoja puolia.

Jokainen haastateltava koki, että nykyinen lainsäädäntö, lähinnä pakkokeino- ja esitutkintalaki sekä poliisilaki tukevat alaikäisten nuorten huumarikostutkinnan tarpeita ja tavoitteita, ja antavat riittävät perustoimivaltuudet toimenpiteisiin ja tutkinnan turvaamiseen. Yksi haastateltavista korosti, että prosessi toimii selkeästi, mutta ainoa asia, jossa olisi parannettavaa,

on muiden viranomaisten havaitsemien huumausainekokeilupäilyjen ilmoitusvelvollisuuden lisääminen poliisin suuntaan.

Kolme haastateltavaa näki erityisen hyvänä PKL:n oikeuttaman kotietsinnän huumausaineen käyttörikosepäilyn yhteydessä. Tämän myötä on onnistuttu takavarikoimaan suuria määriä huumausaineita ja muun muassa varastettua omaisuutta. Ilman kyseistä oikeutta, rikoksista saataisiin selvitettyä vain osa.

Kaikki haastateltavat olivat huolissaan siitä, kuinka vuonna 2014 voimaan tulevassa lainsäädännössä puhelimen takavarikointi ja tutkinta tullaan tulkitsemaan. Haastateltavien huolena oli, että liiallinen salassa pidettävän tiedon suoja aiheuttaa sen, että puhelimen tutkintaan vaaditaan käräjäoikeudesta lupa. Tällöin tutkinta-ajat pitenevät entisestään, puhelimen omistaja joutuu olemaan pitkään ilman puhelinta ja tekijä ehtii tuona aikana peitellä jälkiään tai yrittää muutoin sotkea tutkintaa. Tutkintaa voidaan sotkea myös teknologian tarjoamin mahdollisuuksin, esimerkiksi puhelimeen saatavalla sovelluksella, jolla puhelimen omistaja pystyy sulkemaan puhelimensa pysyvästi vaikka 500 kilometrin päästä puheliverkon avulla.

Kolme haastateltavaa kiinnitti huomiota itsekriminointiin ja siinä olevaan ristiriitaan pedagogiikan, etiikan ja moraalin kanssa. Yhteiskuntamme tavoitteena on kasvattaa lasta olemaan rehellinen itselleen ja muille, mutta lainsäädäntö ei tue tätä kasvatuksellista ajatusta. Lain mukaan ihmisen ei tarvitse kriminalisoida omia tekemisiään, eli kertoa omista rikoksistaan. Erityisesti tämä korostuu esitutkinnan kuulustelujen yhteydessä käytettävässä itsekriminoinnissa.

Neljä haastateltavaa nosti lakiuudistuksen heikoksi puoleksi byrokratian merkittävän lisääntymisen. Uuden lain myötä kirjaamiset ja paperityöt lisääntyvät ja kahden haastateltavan mukaan näihin käytettävä aika on pois poliisin näkyvyydestä. Eräs haastateltava kiteytti asian seuraavasti: ”Lainsäädännön tulisi olla suhteessa annettuihin resursseihin ja sitä se ei tule olemaan.” Yksi haastateltava koki myös, että uudet lait tulevat lisäämään yhteiskunnan kontrollia tarpeettomasti.

Kotietsinnoissa pääpaino on vanhempien kohtaamisella ja heidän kanssaan keskustelemisellä. Kotietsintä kohdistetaan lapsen huoneeseen, josta ei yleensä löydy huumausaineita, mutta sen sijaan viitteitä niiden käytöstä, esimerkiksi käyttövälineitä, jolloin saadaan lisätodisteita rikoksen selvittämiseksi. Uuden lain myötä rikoksesta epäillyllä on oikeus olla läsnä esimerkiksi kotietsinnällä. Yksi haastateltavista mainitsi lakiuudistuksen tämän kohdan huononukseksi nykytilanteeseen verrattuna, koska rikoksesta epäillyn läsnäolo hankaloittaa poliisin taktista tutkintaa. Tuolloin epäilty näkee, mitä poliisi on takavarikoinut, jolloin kuulustelutilanteessa on mahdoton saada tietoa muista piilossa olevista laittomista esineistä.

Erityispiirteenäkin mainittua syyttäjän puhuttelua monet haastateltavat pitivät hyvänä lisänä lainsäädännössä. Sen avulla 15-17 -vuotiaat saavat mahdollisuuden miettiä tulevaisuuttaan. Yksi haastateltavista pohti kuitenkin prosessin kestoa alaikäisen näkökulmasta. Voiko liian massiivinen ja perheen arkea kuormittava prosessi kääntyä itseään vastaan? Miten alle 18-vuotias kokee yhdestäkin huumekokeilusta kiinnijäämisen seuraukset; vanhempien kohtaamisen, poliisikuulustelun, sosiaalityöntekijän kohtaamisen, nuorisopoliklinikalla käynnit ja syyttäjän puhuttelun?

Kaksi haastateltavaa kiinnitti huomiota uuden esitutkintalain kohtaan lapsen kuulusteluperusteista. Rikosoikeudellisesti vastuuttoman alle 15-vuotiaan tekemä rikos muuttuu uudistuksessa rikolliseksi teoksi. Tällä hetkellä alle 15-vuotias voidaan kuulustella muun muassa muiden rikokseen osallistuneiden henkilöiden henkilöllisyyden tai huumausaineen saannin selvittämiseksi. Haastateltavat kokivat mahdollisena ongelmana muutoksen, jossa kuulustelumahdollisuuksia tultaisiin oleellisesti rajoittamaan. Haastateltavien toiveena oli, että uusi lainsäädäntö ei korostaisi liikaa lasten yksilön oikeuksia, vaan tukisi alaikäisten humerikostutkintaa. Kuulusteluihin liittyen tutkinnassa odotetaan selventäviä ohjeita poliisihallituksesta.

5.6 ”Turun malli” ja yhteistyökumppanit

Haastattelulla haluttiin selvittää humerikostutkijoiden mielipiteitä ”Turun mallista”, sen toimivuudesta sekä sidosryhmäyhteistyöstä. Haastateltavista jokainen piti ”Turun mallia” ja yhteistyötä nuorisopoliklinikan kanssa erittäin hyvänä. Se nähtiin sekä lasten että heidän vanhempiensa näkökulmasta toimivana mahdollisuutena. Neljä haastateltavaa haluaisi laajentaa mallin koskemaan myös ympäristökuntia, esimerkiksi sairaanhoitopiirin rajojen mukaisesti.

Jokainen haastateltava piti merkittävänä tekijänä sidosryhmäyhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Yhteistyötahoina mainittiin muun muassa sosiaalitoimi, nuorisotoimi, terveystoimi, koulut sekä vapaaehtoisjärjestöt. Haastateltavat kokivat vahvasti, että yhteistyön määrä on riippuvainen henkilökemioista ja luottamuksellisista suhteista. Haastateltavista osan mielestä yhteistyötä tulisi lisätä järjestämällä yhteistyöpalavereita, joissa asetettaisiin yhteinen päämäärä, johon tähdätä. Työnjakoa ja vastuita tulisi myös kehittää. Päätös siitä, kuka ottaa lapsen asiat hoitoonsa, tulisi tehdä nopeasti. Yksi haastateltavista nosti esiin useiden toimijoiden aikaansaaman vaikuttavuuden: mitä enemmän on yhteistyökumppaneita, sitä laajempi on vaikutus lapseen.

Erään haastateltavan mukaan yhteistyötä tulisi laajentaa entisestään, mutta yhteistyön ei pitäisi olla niin poliisilähtöistä. Tällä hetkellä usein poliisi tekee aloitteen moniammatillisille yhteistyölle. Haastateltavan mukaan synä sille voi olla muiden toimijoiden vahvat salassapi-

tomääräykset, eli asioista ei uskalleta ilmoittaa poliisille. Toisaalta eräs haastateltava sanoi: ”Se, joka haluaa tehdä töitä, keksii keinot, se joka ei viitsi tehdä töitä, keksii selitykset.”

5.7 Huumausainerikosten määrän kehitys

Haastattelun yhteydessä esitettiin haastateltaville taulukko poliisin tietoon tulleiden huumausainerikosten lukumääristä vuosina 2000-2012, joissa syylliseksi epäilty oli alle 17-vuotias (Taulukko 1). Tällä pyrittiin selvittämään haastateltavien mielipide kehityksen syistä ja mahdollisia ratkaisuja kasvavien tilastojen pienentämiseksi.

Kaikki haastateltavat ihmettelivät vuoden 2000 suurta huumausainerikosten määrää, mutta kukaan ei kuitenkaan löytänyt syytä korkeisiin lukumääriin. Eräs haastateltava olisi kuvitellut lukumäärien kasvaneen vauhdikkaammin vuosina 2000-2012, vaikka määrät olivatkin kolminkertaistuneet 15-17 -vuotiaiden joukossa vuosien 2006-2012 aikana. Jokainen haastateltava arvioi tilastojen kasvukehityksen johtuvan asenteiden muuttumisesta positiivisemmaksi erityisesti kannabista kohtaan. Neljä haastateltavaa epäili kannabiksen kotikasvatuksen lisääntymisen ja helpomman saatavuuden vaikuttaneen huumausainerikosten lukumääriin.

Muutama haastateltava näki mahdollisena, että kiinnijääneiden huumausainerikollisten määrän lisääntyminen selittyisi myös tutkijoiden määrän lisääntymisellä ja heidän ammattitaitonsa kehittymisellä. Yksi mainitsi myös huumekoirien käytön lisänneen tilaston lukumääriä.

Myös asenteiden muuttuminen positiivisemmaksi huumausaineita kohtaan on lisännyt huumausainerikosten lukumäärää. Asenteiden muuttumisen syyksi haastateltavista kaksi nimesi sosiaalisen median ja sananvapauden nimissä tapahtuvan propagandan positiivisten mielikuvien levittäjinä. Lisäksi yksi haastateltava mainitsi internetin kautta saatavan vääristyneen informaation ja kannabiksen laillistamisen joissain maissa olevan myös muuttuneiden asenteiden taustalla.

Mahdollisina huumausainerikollisuuden torjuntakeinoina haastateltavat pitivät resurssien lisäämistä nuorten parissa tehtävään työhön sekä valistuksen, tiedottamisen ja valvonnan lisäämistä. Yksi haastateltavista mainitsi ratkaisuna kovemmat rangaistusseuraamukset. Kaksi haastateltavaa panostaisi myös huumaavien aineiden kotikasvattajien paljastamiseen ja kiinniotamiseen sekä koventaisi huumausaineiden levittäjien ja kasvattajien rangaistuksia.

5.8 Ankkurimalli ja muita tuloksia

Haastatteluissa paneuduttiin myös muihin mahdollisiin hyväksi havaittuihin käytänteisiin alaikäisten huumausainerikostutkinnassa, joita voisi ottaa käyttöön myös Suomessa. Haastattelun

yhteydessä esiteltiin haastateltaville Ankkurimalli (poliisi.fi; kohta 2.4.), joka tulee Sisäministeriön päätöksellä käyttöön kaikkiin Suomen kuntiin vuoden 2013 aikana.

Kenelläkään haastateltavista ei ollut tietoa muista käytänteistä, joita voisi ottaa käyttöön tai joita voisi soveltaa alaikäisten huumerikostutkinnassa. Kaikki haastateltavat pitivät Ankkurimallia sinänsä hyvänä työkaluna, joka tukisi ja täydentäisi Turun mallia. Tosin muutamat pitivät sitä käytännössä vaikeana toteuttaa, koska se vaatisi poliisille lisää resursseja mallin mukanaan tuomien yhteistyöpalaverien takia. Erityisen hankalaksi nähtiin resurssien riittäminen suurissa kaupungeissa.

Yksi haastateltavista toi esiin erään ristiriitaisuuden ennalta ehkäisevässä toiminnassa. Tupakan ja alkoholin, eli yli 18-vuotiaille laillisten tuotteiden mainonta, on lain mukaan kiellettyä, mutta huumausaineiden käyttöön liittyvien tuotteiden ja rekvisiitan sekä huumausainesymboleja sisältävien tuotteiden mainonta ja myynti on sallittua. Tämä ristiriita olisi hyvä huomioda lainsäädännössä.

6 Konkreettiset toiminta- ja kehitysehdotukset

Työn yhtenä tavoitteena oli löytää tutkimustuloksiin perustuen konkreettisia toiminta- ja kehitysehdotuksia alaikäisten huumerikosten ennalta ehkäisemiseksi sekä huumerikostutkinnan kehittämiseksi. Kehitysehdotuksissa on pyritty käymään dialogia haastattelutulosten ja teorian välillä. Osa esitetyistä kehitysehdotuksista on yksinkertaisia ja toteuttamiskelpoisia, toiset vaativat enemmän tutkimuksia ja mietintöjä.

Poliisilakiin tulisi lisätä ennalta ehkäisevän toiminnan velvoite erityisesti alaikäisten kohdalla.

Suomessa ennalta ehkäisevää toimintaa koskeva tarkentava ja velvoittava lainsäädäntö puuttuu poliisin toimintaa koskevista laista. Kuten tutkimuksesta kävi ilmi, tarkentava lainsäädäntö on sisällytetty lähinnä ehkäisevään ja haittoja vähentävään lainsäädäntöön (kohta 2.1.1). Muun muassa alaikäisten huumerikosten tutkimisen tukemiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi lapsiin liittyvää ehkäisevää lainsäädäntöä tulisi lisätä poliisilakiin. Näin laki velvoittaisi poliisia toimimaan muissakin tapauksissa kuin 1§ 1mom mainituissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä ja rikosten ennalta ehkäisemisessä.

Poliisihallituksen tulisi laatia yhtenäinen ohje alaikäisten huumerikollisuuden ennalta ehkäisemiseksi ja ottaa se tavoitteelliseksi toiminnaksi.

Nuorten asenteiden, huumeidenkäytön ja huumeekokeilujen vähentämiseksi ja alaikäisten huumerikostutkinnan tueksi poliisihallinnon tulisi laatia ohje alaikäisten huumerikollisuuden ennalta ehkäisemiseksi. Kokeilut ja käytön määrä ovat huolestuttavasti lisääntyneet ja yhteiskunnan tulisi toimia ongelman kohtaamiseksi. Samalla toiminta tulisi ottaa tavoitteelliseksi toiminnaksi. Ohjeessa tulisi ilmetä muun muassa se, miten ennalta ehkäisevää toimintaa suoritetaan poliisissa ja mitkä ovat toiminnan tavoitteet. Lisäksi ohjeessa tulisi näkyä millaisilla mittareilla toimintaa arvioidaan.

Kehitetään ja tehostetaan nuorille suunnattua ennalta ehkäisevää koulutusta asenteiden muuttamiseksi huumausaineita kohtaan.

Tutkimustulosten mukaan suurin syy alaikäisten lisääntyneisiin huumausainerikosmääriin on asenteiden muuttuminen myönteisemmiksi erityisesti kannabista kohtaan. Nuorille tulisi korostaa huumausainerikosten loppuseuraamuksia, jotka voivat olla esimerkiksi näpistysrikosta merkittävämmät nuoren loppuelämän kannalta. Esimerkiksi kannabiksen käyttö johtaa helposti elämäntavan muutokseen ja sosiaaliseen riippuvuuteen. Poliisin tulisi siis lisätä tiedottamista ja valistusta sekä nuorille että nuorten vanhemmille.

Poliisihallituksen tulisi laatia toimintamalli ja kirjata tavoitteet alaikäisten huumausainekäyttäjien ja kokeilijoiden esitutkintaa ja jatkotoimenpiteitä varten.

Toimintamallin avulla voitaisiin yhtenäistää alaikäisten huumerikostutkintaa koko maassa ja poliisinjohto voisi määritellä omat tavoitteensa alaikäisten huumerikostutkintaan, jotka vastaisivat myös ennaltaehkäisevän lainsäädännön tavoitteita. Toimintamalli sisältäisi ohjeet myös alaikäisten esitutkinnan jälkeiseen vaiheeseen, johon kuuluisi yhtenä osana kuntien toteuttama päihdehuolto ja -hoito. Hyviä esimerkkejä huolto- ja hoitomalleista ovat niin sanottu Turun malli sekä Ankkurimalli. Ankkurimalli on kuitenkin suhteellisen raskas, minkä vuoksi sisäasiainministeriössä on perustettu työryhmä pohtimaan ja arvioimaan Ankkurimallin käytännön toteuttamisen mahdollisuutta. (Räsänen 2013.)

Poliisihallituksen tulisi kohdistaa lisäresursseja alaikäisten huumerikosten ennalta ehkäisevään toimintaan sekä tutkinnan tehostamiseen nuorten syrjäytymisen pysäyttämiseksi.

PolL 1:1§:n mukaan poliisin tehtäviin kuuluu rikosten ennalta ehkäisy, tämä koskee siis myös alaikäisten huumerikostutkintaa. Kuten tutkimuksessa kävi ilmi, syrjäytyneet nuoret tulevat yhteiskunnalle erittäin kalliiksi. Mahdollisimman varhainen puuttuminen alkavaan syrjäytymiseen on paras keino ehkäistä syrjäytyminen. Tilastojen valossa lisääntyvä alaikäisten huumeiden käyttö, asenteiden muuttuminen myötämielisemmäksi huumeita kohtaan ja käytön jat-

kumisen seuraukset osoittavat, että poliisin organisaationa tulisi panostaa ja lisätä resursseja alaikäisiin kohdistuvaan toimintaan. Poliisilla ei tiettävästi ole muualla Suomessa kuin Turussa nuorten huumerikostutkintaa yhtenä päätoimenaan tekevää ryhmää. Poliisin tulisikin lisätä resursseja alaikäisten huumerikostutkintaan ja ennalta ehkäisevään toimintaan.

Poliisihallituksen tulisi laatia ohjeistus huumausaineisiin erikoistuneen koiran käytöstä yksityisillä ja yleisillä paikoilla, kuten kaupungilla, festivaaleilla sekä niihin rinnastettavissa paikoissa.

Haastatteluissa jokainen haastateltava mainitsi yhdeksi parhaimmaksi huumausainerikosten paljastajaksi huumausaineisiin erikoistuneen koiran. Ryhmä on tilastoinut omaa toimintaansa huumekoiran kanssa ja tilastoja on alettu pitää vuodesta 2012. Ryhmä on käyttänyt koira katuvalvonnassa kaupungin keskustassa, ostoskeskuksissa sekä yleisötahtumissa, esimerkiksi festivaaleilla. Ryhmän tilastot on laadittu poliisilaitoksen käyttöön mittaamaan ja kehittämään ryhmän toimintaa. Tilastot eivät kuitenkaan ole kaikilta osin julkisia.

Vuosi	Huumerikosten kokonaismäärä	Koira + alle 18 v	Koira + ensikertalainen	Koira kokonaismäärä
2012	735	10	76	140
1.1.-29.11.2013	695	13	109	220

Taulukko 3: Alaikäisten huumerikostutkintaa suorittavan ryhmän tilastoa koiran käytöstä.

Vuonna 2012 koira paljasti 10 alaikäistä ja 76 henkilöä, joita epäiltiin ensimmäisen kerran syyllistymisestä huumerikoksiin. Tänä vuonna marraskuun loppuun mennessä koiran ilmaiseksi 220 huumerikoksesta alaikäisiä oli 13 kappaletta ja ensikertalaisia huumausainerikoksista epäiltyjä 109 henkilöä. Poliisin suorittamasta huumeisiin erikoistuneen koiran käyttämisestä katuvalvonnassa on keskustelu paljon mediassa kriittiseenkin sävyyn, muun muassa huttikuussa Kaleva-lehdessä (Sanomalehti-Kaleva 2013). Tutkimukseen osallistuneelta ryhmältä saadut tilastot osoittavat, että on erittäin perusteltua käyttää huumausaineisiin erikoistunutta koira syrjäytymässä olevien tavoittamiseksi, kiinnijäämisriskin lisäämiseksi ja ennalta ehkäisevänä toimijana nuorten parissa.

Poliisissa ei kuitenkaan ole ohjeistettu koiran käyttöä mitenkään yleisillä paikoilla ja yleisötahtumissa. Oikeuskansleri (OKV/803/1/2011) on useasti joutunut puntaroimaan poliisin huumekoiran käyttöä (OKV/1050/1/2002, OKV/907/1/2004 ja OKV/225/1/2011). Tällä hetkellä oikeuskanslerin mietinnöt ja päätökset määrittelevät poliisin toimintaa käytettäessä koira.

Poliisin johdon tulisi laatia toimintaohjeet huumekoiran käyttämisestä, jotta koko yhteiskuntaan saataisiin yhteneväiset, harkitut ja tavoitteelliset toimintaa ohjaavat mallit koiran käytölle.

Vuonna 2014 voimaan tulevassa uudistuksessa tulisi helpottaa esitutkintaviranomaisten puhelimen tutkintamahdollisuutta vähintään alaikäisten osalta ja poliisiylijohdon tulisi laatia ohje selventämään puhelimen takavarikointia.

Puhelin otetaan usein poliisin haltuun ja takavarikoidaan alaikäisten huumerikosten tutkinnan yhteydessä, koska puhelimesta oleva tieto on useimmiten tärkeää alaikäisten huumerikostutkinnalle. Puhelimesta oleva informaatio otetaan teknisin apuvälinein talteen ja tutkintaan. Lainsäädännössä tulisi lieventää alaikäisen puhelimen tutkintamahdollisuutta yhteiskunnan edun mukaisesti muiden huumeisiin sekaantuneiden alaikäisten henkilöllisyyden selvittämiseksi. Poliisihallituksen tulisi laatia selkeät ohjeet, miten menetellä puhelimen takavarikoinnin yhteydessä. Ohjeessa alaikäiset tulisi huomioida erikseen.

Vuonna 2014 voimaan tulevassa uudistuksessa tulisi ohjeistaa tai asetuksella säätää alle 15-vuotiaan kuulustelumahdollisuus ja kuulustelun kulku.

Lakiuudistuksen myötä alle 15-vuotiaan tekemä rikos katsotaan rikolliseksi teoksi, vaikka hän ole rikosoikeudellisesti vastuussa teoistaan. Tämän vuoksi poliisihallituksen tulisi laatia erillinen ohje tai ministeriön toimesta asetus alle 15-vuotiaan kuulustelua varten selventämään ja yhtenäistämään viranomaistoimintaa.

Lainsäädännössä tulisi kieltää huumausaineisiin liittyviä symboleja sisältävien tuotteiden ja kannabiksen käytössä tarvittavien tuotteiden myynti ja markkinointi.

Lainsäädännössä yli 18-vuotiaille laillisten aineiden, kuten tupakka- ja alkoholituotteiden markkinointi on laissa kielletty ja niiden myynti on tarkoin säädeltyä. Kuitenkin rouhimen, vaporisaattorin ja muiden kannabiksen käyttöön liittyvien esineiden myynti on lain mukaan sallittua, myös huumausaineiden symboleilla varustettujen tuotteiden myynti on sallittua. Ongelmaksi muodostuvat tuotteet, joita käytetään myös muussa kuin kannabiksen käytössä, tällaisia ovat esimerkiksi vesipiiput, joita käytetään myös makutupakkatuotteiden polttamisessa. Alaikäisten hallusta tavataan jatkuvasti tuotteita, jossa on merkkejä ja symboleja laittomista aineista. Nämä symbolit on tarkoitettu viestittämään muille kannabismyönteisestä ideologiasta. Alaikäisten huumerikostutkijat puhuivat tartuttajista, jotka tahallisesti viestittivät symbolein ja elein kannabismyönteistä ideologiaa.

Poliisiorganisaation ja muiden esitutkintaviranomaisten tulisi parantaa ja lisätä kannabiksen kotikasvattajien kiinnijäämisriskiä.

Tutkimustulosten mukaan huumausaineiden kotikasvatus on yksi suurimmista syistä alaikäisten kannabiskokeilujen lisääntymisessä. Yhteiskunnan ja poliisin tulisi keskittää voimavaroja huumausaineiden maahantuojien ja levittäjien lisäksi kannabiksen kotikasvattajiin, koska tutkimuksen mukaan alaikäisten keskuudessa liikkuva cannabis on peräisin kotikasvattajilta. Jotta pystytään ennalta ehkäisemään kotikasvattajien tuottaman kannabiksen päätyminen katu-kauppaan ja siten alaikäisille, tulisi sen kasvatukseen puuttua tehokkaammin.

Pyritään lisäämään kiinnijäämisriskiä tehokkaalla valvonnalla ja aktiivisella puuttumisella nuorten keskuudessa.

Poliisihallituksen tulisi kirjata keinot ja veloitteet huumerikollisuuden valvontaan ja aktiiviseen puuttumiseen. Kiinnijäämisriskin lisäämisellä olisi todennäköisesti ainakin kaksi vaikutusta, kiinnijäämisen pelko ja syy kunnialliseen perääntymiseen. Pelko kiinnijäämisestä voi olla syy jättää kokeilematta tai käyttämättä ja näin välttää riippuvuus ja syrjäytyminen. Aivan samoin toimii niin kutsuttu kunniallisen perääntymisen mahdollisuus. Jokainen nuori ollessaan muiden seurassa tarvitsee mahdollisuuden perääntyä tilanteesta kunniallisesti, menettämättä kasvojaan. Kiinnijäämisen jälkeen tai sen uhan edessä lapset ja nuoret voivat käyttää poliisia tai sosiaalityöntekijöitä syynä olla käyttämättä päihteitä.

Poliisijohdon tulisi yhtenäistää toimintatapoja alaikäisten vanhempien kohtaamiseen koulutuksella ja vanhemmille suunnatun tiedotteen laatimisella vanhempien tukemiseksi ja tutkijoiden työn kuormittavuuden vähentämiseksi.

Vanhempien kohtaaminen on tutkimuksen mukaan yksi haastavimmista tekijöistä nuorten huumerikostutkinnassa. Käyttäjät pyrkivät usein salaamaan huumerikollisuuden lähipiiriltä, minkä vuoksi se tulee yllätyksenä läheisille ihmisille. Vanhempien tai lähipiirin kohtaamiseen tulisi kohdistaa ehdottomasti koulutusta yhtenäistämään tutkijoiden toimintatapoja ja antamaan tutkijoille työkaluja vanhempien kohtaamiseen. Lisäksi vanhemmille voitaisiin laatia tiedote tai opas, josta vanhempi saisi tietoa ja neuvoja asian käsittelyyn. Poliisilla voisi olla jaettavana esimerkiksi päihdepoliklinikan esitteitä, mutta myös poliisin oma esite, jossa kuvailtaisiin esimerkiksi alaikäisen huumerikostutkinnan prosessia nuoren ja hänen lähipiirinsä näkökulmasta.

Kehitetään, laajennetaan ja parannetaan yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, lisäinformaation, annettavan koulutuksen, nuoriin kohdistuvan vaikuttavuuden ja syrjäytymisen pysäyttämisen parantamiseksi.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä mainitaan alaikäisten päihteiden käytön ennalta ehkäisystä seuraavasti: ”Ehkäisevää päihdetyötä tehostetaan sosiaali- ja terveydenhuollossa, nuorisotyössä, kouluissa ja oppilaitoksissa. Turvataan ehkäisevän päihdetyön asema osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä kunta- ja palvelurakennemuutoksessa. Vakiinnutetaan varhainen puuttuminen osaksi kaikkien hyvinvointipalveluiden toimintaa. Päihdeasioiden koulutusta kaikkialla koulutusjärjestelmässä vahvistetaan. Tuetaan laadukasta huumausaineita koskevaa tiedotus- ja valistustoimintaa. Tarvittaessa tiedotusta kohdistetaan erityisille riskiryhmille.” (VN huumausainepoliittinen yhteistyö) Eri yhteistyökumppanit ja verkostoituminen on edellytys ennalta ehkäisevän toiminnan onnistumiselle. Mitä laajempi on verkosto, sitä suurempi on vaikutusmahdollisuus. Yhteistyö eri toimijoiden välillä täytyisi saada toteutumaan käytännön tasolla esimerkiksi yhteisten koulutusten ja palaverien muodossa.

6.1 Pohdintaa

Kuten moni haastateltavista toi esiin, huumarikostutuksessa eniten merkitystä on lapsen kiinnijäämisellä ja puuttumisella hänen elämäänsä. Ilman interventiota lapsen tai nuoren elämä jatkuu samalla tavalla tai päihteiden käyttö vain lisääntyy. Kiinnijäämisen yhteydessä lapselle tarjotaan uusi mahdollisuus. Tästä syystä jokainen haastateltava mainitsi alaikäisen huumarikostutuksen tavoitteiksi nuoren rikollisen toiminnan pysäyttämisen, puuttumisen nuoren elämään sekä syrjäytymisen ehkäisemisen. Kukaan haastateltava ei nähnyt tavoitteeksi rangaistusta, josta kuitenkin yhteiskunnan esitutinnan tavoitteissa puhutaan. Kyseistä, syrjäytymisen estämisen tavoitetta ei kuitenkaan ole kirjattu mihinkään lakiin tai ohjeisiin. Mielestäni tässä suhteessa lainsäädäntöä tulisi kehittää, jotta myös lainsäädäntö vastaisi yleistä oikeustajua.

Koska syyttäjän puhuttelua ei toteuteta missään muussa rikoksessa, on tämä mielestäni ainoa yhteiskunnan signaali, joka viestittää siitä, että alaikäisten kohdalla yhteiskunnalle mahdollinen rangaistus ei ole tärkeintä, vaan lähtökohtana on antaa nuorelle uusi mahdollisuus miettiä tulevaisuutta ja siten ennalta ehkäistä hänen syrjäytymistään. (VKS:2006:1 Seuraamuksen määrääminen huumausaineen käyttörikoksessa) Mielestäni puhuttelu on onnistunut uudistus ja vaihtoehto syytteen nostamisen sijaan. Yhteiskunta antaa nuorelle toisen mahdollisuuden ja vielä aikaa miettiä miten jatkaa elämässä eteenpäin.

Turun mallissa nuorten huumausainerikoksiin suhtaudutaan pääasiassa huolestumisen näkökulmasta. Poliisin suorittama esitutkintakaan ei kuitenkaan selvitä aina kaikkea, eikä näyttö ole aina riittävä. Kuitenkin jo nuoren kiinnostus huumeita kohtaan tai hänen pukeutumisessa näkyvät tietoiset signaalit, johtavat lähetteeseen päihdepoliklinikalle. Jokainen alaikäinen koetaan tärkeäksi ja käynnillä halutaan varmistaa, ettei alaikäinen itse ole sekaantunut huu-

mausaineisiin tai muihin pähteisiin. Tämä ”huolestumisen näkökulma” on mielestäni merkittävä ainakin tapauksissa joissa nuoren mahdolliseen alkavaan kokeilukäyttöön päästäisiin välittömästi puuttumaan.

Lainsäädäntöä tulisi kehittää vastaamaan alaikäisten yhteiskunnallista kasvatusta ja siten tukemaan lasten- ja nuorten oikeuksien ja velvollisuuksien ymmärtämistä. Päättäjien tulisi huomioida alaikäiset paremmin ja käsitellä heidät omana joukkona esitutkintalaissa. Millaisen signaalin yhteiskuntamme lainsäätäjät haluavat viestittää lapsillemme? Kasvattaako lainsäädäntö yhteiskuntamme lapsista vastuuttomia? Kasvatammeko lapsistamme yksilöitä vai yhteiskuntamme jäseniä? Opettaako lainsäädäntömme lapsia korostamaan oikeuksia ja unohtamaan velvollisuudet? Nämä kysymykset tulivat mieleeni muutaman haastateltavan kanssa käytyjen haastattelujen jälkeen. Kaikissa medioissa, sosiaalisessa mediassa, keskustelupalstoilla, yksittäisissä kirjoituksissa ja lainsäädännössä korostetaan, ei vaan vanhempien vaan monen eri toimijan, kuten päiväkotien ja koulujen, järjestöjen ja harrasteseurojen, ynnä muiden yhteiskunnan eri toimijoiden vastuuta lasten ja nuorten kasvatuksesta. Päällimmäisinä länsimaisia arvoja sisältäviä kasvatustavotteita kuten totuudessa puhumisen velvollisuus, eli ei saa valehdella. Lainsäädäntö seuraa muutoin näitä arvoja, tämä ilmenee muun muassa rikoslain rikosnimikkeissä. Kuitenkin, pakkokeino- ja esitutkintalaissa nämä arvot eivät vastaa niitä arvoja joita lapsillemme pyrimme sisäistämään. Lainsäädäntöä tulisikin kehittää siten, että huomioisimme myös lainsäädännössä lasten kasvatuksen. ”Meillä on oikeus yksityisyyteen, mutta velvollisuus yhteisöllisyyteen”, kuten yksi haastateltavista asian ilmaisi. Olisiko syytä olla alaikäisille oma esitutkintalaki, joka vastaisi niitä arvoja joita lapsillemme haluamme opettaa?

7 Arviointi

Tässä luvussa keskitytään opinnäytetyön arviointiin. Luvussa selvitetään, vastaako tutkimus asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja saavutettiin asetetut tavoitteet. Myös työn luotettavuutta ja hyötyä arvioidaan. Lisäksi mietitään jatkotutkimusaiheita ja työn tekijän omaa oppimista.

7.1 Työn luotettavuuden arviointi

Tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta siitä huolimatta tutkimustulosten luotettavuus ja pätevyys saattavat vaihdella. Laadullisessa tutkimuksessa työn luotettavuutta ja pätevyyttä voidaan arvioida muun muassa tarkalla selostuksella tutkimuksen toteutumisesta, aineiston tuottamisen olosuhteiden kuvailulla tai tarkalla kuvauksella haastateluista: siihen käytetystä ajasta sekä mahdollisista häiriötekijöistä ja virhetulkinnoista. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata, mitä tutkimuksessa on ollut tarkoitus ottaa selville. Reliabiliteetilla puolestaan tarkoitetaan tutkimuksen mittaustulosten tois-

tettavuutta eli reliiabeli tutkimus ei anna sattumanvaraisia tuloksia. (Hirsjärvi ym. 2004, 216 - 217.)

Tämän työn luotettavuutta lisää tarkka kuvaus tutkimuksen toteutuksesta, aineistonkeruusta sekä haastattelutilanteista. Teemahaastattelun kysymykset oli mietitty niin, että ne vastaavat tutkimuskysymyksiin. Haastatteluista saatujen vastausten ja tutkimuksesta saatujen tulosten perusteella voidaan sanoa, että teemahaastattelun aihealueet ja suuntaa antavat kysymykset oli hyvin aseteltu. Myös haastatteluvastausten tuottama saturaatio kertoi siitä, että haastattelujen kysymykset olivat onnistuneita. Saturaatiosta voidaan osittain myös päätellä, että haastateltavat olivat ymmärtäneet kysymykset tutkijan tarkoittamalla tavalla. Teemahaastattelu haastattelumuotona oli toimiva, koska tutkija saattoi vaihdella kysymysten tai aihealueiden järjestystä haastateltavan vastausten mukaan ja mahdollisesti kysyä tarkentavia kysymyksiä joihinkin aihealueisiin liittyen.

Tutkimuksessa kerätty kirjallinen materiaali ja tehdyt haastattelut ovat tuoneet lisäarvoa tutkimukselle ja sen tavoitteiden saavuttamiselle. Tutkimuksen aineisto on kerätty luotettavasti ja kerätty aineisto yhdistyy teoreettisiin lähtökohtiin. Tutkimusmenetelmillä koottu tieto on luokiteltu analyysiä varten. Opinnäytetyön voidaan katsoa täyttävän myös tutkimuksellisen kehittämistyön luotettavuuskriteerit. Työssä on osoitettu todellisia alaikäisten huumarikostutkintaan liittyviä toimenpide- ja kehitysehdotuksia. Kehitysehdotukset on esitetty aineistoon perustuen luotettavasti. Tulintoja tehtäessä lähtökohdat on pidetty mielessä, työ on käytännönläheinen ja realistinen. Tutkimuksella on myös myönteinen vaikutusmahdollisuus kohdeorganisaatioon.

7.2 Tavoitteiden saavuttaminen

Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia alaikäisten huumarikostutkinnan erityispiirteitä ja haasteita, sekä sitä, vastaako lainsäädäntö tutkinnan tarpeita ja tavoitteita. Tavoitteen oli näiden tutkimuskysymysten pohjalta löytää myös toteuttamiskelpoisia toiminta- ja kehitysehdotuksia. Tässä asiassa tutkimuksessa onnistuttiin hyvin, koska tutkimuksessa löydettiin huomioitava kehitysehdotuksia. Toisaalta se kertoo siitä, että alaikäisten huumarikostutkinnassa on vielä paljon kehittämistä. Myös laadulliset tavoitteet saavutettiin, koska kehityskelpoisia ideoita alaikäisten huumarikostutkintaan löytyi ja voisi olettaa rikostutkijoiden ammattitaidon kehittymistä myös tapahtuneen. Tutkimus vastaa myös esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimustuloksiin on kirjattu erilaisia alaikäisten huumarikostutkintaan liittyviä erityispiirteitä ja haasteita. Lainsäädännön ja tutkinnan tarpeiden ja tavoitteiden vastaavuuteen tutkimus antaa myös vastauksen.

Koska tutkimuksen aihetta ei ole aikaisemmin tutkittu, pyrki tämä työ kuvaamaan ja esittelemään tutkittavaa ilmiötä. Tästä syystä tutkimus oli melko laaja ja jäi jossain kohdin melko yleiselle tasolle. Tutkimuksen näkökulma jäi ehkä hieman suppeaksi, koska haastateltavien näkökulmat edustivat vain poliisin ammattikuntaa. Tutkimus olisi saanut syvällisemmän ja laajemman näkökulman, mikäli syyttäjien haastattelut olisi toteutunut. Tämä ei kuitenkaan ollut liian kiireellisen aikataulun vuoksi mahdollista. Näiden haastattelujen puute ei kuitenkaan vähennä tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä.

Henkilökohtaiset tavoitteeni tämän tutkimustyön tekemisessä olivat tutkimuksellisen opiskelun, työn- ja turvallisuusasiantuntijuuden kehittäminen, tehokkaan tiedon hankinnan oppiminen, järjestelmällinen menetelmien käyttö ja tiedon kriittisen arvioinnin oppiminen. Lisäksi tavoitteena on ollut kehittää työelämää ja omaa ammattitaitoa turvallisuusalan ammattilaisena. Mielestäni onnistuin henkilökohtaisissa tavoitteissani. Tähän vaikutti suuresti oma motivaatio, tein tutkimuksen mielenkiintoisessa ja opettavassa työympäristössä. Tutkimusaihe oli mielenkiintoinen ja itse tutkimus, erityisesti haastattelut, kehittivät mielestäni myös omaa ammattitaitoani. Palaute haastateltavilta haastatteluiden jälkeen oli rohkaisevaa ja hyvin positiivista.

Haastatteluissa näkyi selvästi kuitenkin kokemattomuuteni tutkijana, vaikkakin kokemus karttui haastatteluja tehdessäni. Oli selvästi havaittavissa, että viimeiset haastattelut olivat huomattavasti parempia kuin ensimmäiset. Tämä näkyi esimerkiksi haastattelun kestossa, kun haastattelijana pääsin yhä syvemmälle haastateltavaan aiheeseen. Kokemuksen vähäisyys näkyi myös siinä että vasta kirjausvaiheessa tuli ilmi, että jostain asiasta olisi pitänyt kysyä enemmän.

Tutkimuksen valmistuttua nuorten huumerikoksia tutkivan ryhmän johtaja haluaa minun tekevän tutkimuksesta yhteenvedon ja esittävän sen heille heidän koulutuspäivänään. Tarkoituksena on selkeyttää ja yhtenäistää ryhmän tavoitteita ja toimintamalleja ja käydä läpi tutkimuksessa ilmitulleita kehitysehdotuksia. Lisäksi tarkoituksena on viedä tietoa ja kehitystarpeita muutenkin organisaatiossa eteenpäin.

7.3 Jatkotutkimusaiheita

Tämä tutkimus on tehty vahvasti poliisiviranomaisen näkökulmasta. Tutkimusta voisi jatkaa keskittymällä perusteellisemmin sosiaali- ja päihdehuollon, tullin sekä oikeuslaitoksen rooleihin nuorten huumerikostutkinnassa. Jatkotutkimuksissa voisi keskittyä myös asiakkaiden ja heidän vanhempiansa kokemuksiin huumerikostutkinnasta.

Mahdollinen jatkotutkimusaihe voisi olla myös seurantatutkimus joidenkin vuosien päästä: ovatko tämän työn kehittämisasiheet edistyneet ja kuinka tammikuussa 2014 voimaantuleva

lakiuudistus on käytännössä vaikuttanut nuorten huumerikostutkintaan. Näitä asioista voisi kartoittaa myös valtakunnallisesti tämän opinnäytetyön keskittyessä vahvasti Turun huumerikostutkijoiden toimintaan. Jatkossa aihetta voisi tutkia myös kansainvälisesti esimerkiksi vertaamalla Suomen käytänteitä ja lainsäädäntöä muiden maiden toimintamalleihin.

8 Yhteenveto

Tilastojen mukaan alaikäisten huumausainerikokset ovat lisääntyneet. Tutkimuksessa saatujen tulosten mukaan tämä johtuu muun muassa alaikäisten asenteiden muuttumisesta myötämisemmiksi erityisesti kannabista kohtaan ja kannabiksen kotikasvatuksen yleistymisestä.

Opinnäytetyön tulosten mukaan alaikäisten huumerikostutkinnassa olevia erityispiirteitä ovat muun muassa pakkokeinojen laajempi käyttö, tutkinnan pitkäkestoisuus tavanomaiseen rikostutkintaan verrattuna ja asiakkaan päihdehoitoon ohjaus. Haasteiksi luokiteltiin muun muassa vaikuttaminen lasten ja nuorten asenteisiin huumausaineita kohtaan sekä alaikäisten asiakkaiden vanhempien kohtaaminen. Tutkimuksessa kävi ilmi, että rikoksesta kiinnijäämisellä oli suuri merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä. Kuulusteluissa olennaisena pidettiin sitä, että niissä pystyttiin vaikuttamaan nuorten asenteisiin.

Tutkimuksen mukaan vaikuttavuudeltaan tehokkaimmiksi pakkokeinoiksi osoittautuivat puhelimen takavarikointi ja henkilön rekisteröinti. Tämänhetkisen lainsäädännön koettiin vastaavan alaikäisten huumerikostutkinnan tarpeita ja tavoitteita. Lainsäädännössä tulisi kuitenkin huomioida erityisesti lasten kasvatuksen ja itsekriminoinnin ristiriitaisuus sekä ehkäisevän lainsäädännön lisääminen esimerkiksi poliisihallituksen ohjeisiin. Ristiriitaisena koettiin myös alaikäisten huumerikostutkinnan tavoitteet: tutkijat ilmoittivat tärkeimmäksi tavoitteeksi syrjäytymisen pysäyttämisen lainsäädännön keskittyessä rikoksen selvittämiseen.

Tutkimustulosten mukaan poliisihallinnon tulisi luoda yhtenäinen toimintamalli alaikäisten huumerikostutkintaan, valistukseen ja ennaltaehkäisevään toimintaan. Toimintamalliin tulisi kirjata toiminnan erityispiirteet, haasteet ja tavoitteet, ja se tulisi ottaa käyttöön valtakunnallisesti. Poliisihallinnossa resursseja nuorten huumerikostutkintaan tulisi ehdottomasti lisätä. Tällä hetkellä haastateltavien tietojen mukaan nuorten huumerikostutkintaa tekeviä tutkijoita on ainoastaan Turussa. Muualla tehtäviä hoitavat rikostutkijat muun työnsä ohessa tutkien yksittäisiä tapauksia. Tulevaisuudessa, mikäli nuorten huumausainerikosten määrä tulee kasvamaan, eivät tämänhetkiset resurssit riitä tutkimaan niitä, eikä tekemään ennalta ehkäisevää työtä.

Lähteet

Ajantasainen lainsäädäntö, Finlex. Esitutkintalaki 30.4.1987/449. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870449>

Ajantasainen lainsäädäntö, Finlex. Hallituksen esitys 222/2010. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100222#id1946913>

Ajantasainen lainsäädäntö, Finlex. Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100633?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20nuoren%20rikoksesta%20ep%C3%A4illyn>

Ajantasainen lainsäädäntö, Finlex. Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Ajantasainen lainsäädäntö, Finlex. Nuorisolaki 27.1.2006/72. Saatavissa: [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search\[type\]=pika&search\[pika\]=nuorisolaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search[type]=pika&search[pika]=nuorisolaki)

Ajantasainen lainsäädäntö, Finlex. Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004>

Ajantasainen lainsäädäntö, Finlex. Pakkokeinolaki 1987/450. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870450>

Ajantasainen lainsäädäntö, Finlex. Poliisilaki 7.4.1995/493. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950493>

Biderman, A. & Reiss, A. 1967. On Exploring the "Dark Figure" of Crime*. Luettu 15.10.2013. Saatavissa: <http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/67517/10.1;jsessionid=09AFECA67DF614D530D9112475ABF6FB?sequence=2>

Elonheimo, H. 2010. Väitöskirja - Nuorisoriikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Turun yliopisto. Luettu 1.11.2013. Saatavissa: <http://doria17-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/59505/AnnalesC299Elonheimo.pdf?sequence=1>

Hirsjärvi, S. & Hurme H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Honkatukia, P & Kivivuori, J. 2006. Nuorisoriikollisuus: Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Kallio, R. 2009 Häiriköintiä ja henkirikoksia. Käytetty kirjaan perustuvaa nettiartikkelia. Luettu 1.11.2013. Saatavissa: <http://historiatieto.wordpress.com/suomen-nuorisoriikollisuuden-alkuhistoria/>

Linnakangas, R. & Suikkanen, H. 2004. Varhainen puuttuminen: mahdollisuus nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Helsinki: Edita

Lehtelä, J. 2009. Pro Gradu -tutkielma - Syyttäjän asema esitutkinnassa, Oikeustieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Luettu 6.11.2013. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/21539/syyttaja.pdf?sequence=2>

Myrskylä, P. 2012. Hukassa - keitä ovat syrjäytyneet nuoret. EVA-Analyysi 19/2012. Luettu 27.11.2013. Saatavissa: <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>

Nuorisotutkimusverkosto, nuorisoasiain neuvottelukunta ja Stakes, (Toim. Kuurre) 2001. Aikuistumisen pullonkaulat. Luettu 22.11.2013 Saatavissa: http://www.tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/09/elinolot_vuosikirja_2001.pdf#page=39

Oikeuskanslerinvirasto. OKV/803/1/2011 Poliisilaitoksen menettely huumevalvonnassa. <http://www.okv.fi/fi/ratkaisut/haku/?keyword=Poliisilaitoksen+menettely+huumevalvonnassa>

Oikeusministeriö, 2009. Komiteamietintö 2009:2. Luettu 15.11.2013. Saatavissa: http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/200902esitutkintalainpakkokeinolainjapoliisilainkokonaisuudistus.esitutkinta-japakokeinotoimikunnanmietinto/Files/OMKM_2009_2.pdf

Opetusministeriö, 2007. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2011. Luettu 6.11.2013. Saatavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/opm41.pdf_1924203533.pdf

Poliisi 2013. Ankkuritoiminta. Luettu 22.10.2013. Saatavissa: <http://www.poliisi.fi/intermin/hankkeet/ankkuri/home.nsf/pages/16D78EB62946395FC225785500439F56>

Poliisi 2013. Alaikäiset epäillyt. Luettu 22.10.2013. Saatavissa: <http://www.poliisi.fi/poliisi%5Chome.nsf/pages/6BA1416EB27A67C4C2256B980042AAC3?openDocument>

Poliisi 2013. Seuraamukset. Luettu 22.10.2013. Saatavissa: <http://www.poliisi.fi/poliisi%5Chome.nsf/pages/C4926DBD3FFCC7C5C2256BC9003D1776?openDocument>

Räsänen, P. 29.10.2013. Artikkelit - Helsingin tulisi jatkaa Ankkuri-toimintaa nuorten auttamiseksi. Luettu 24.11.2013. Saatavissa: http://www.intermin.fi/sisainturvallisuus/ajankohtaista/1/0/sisaministeri_rasanen_helsingin_tulisi_jatkaa_ankkuri-toimintaa_nuorten_auttamiseksi

Rönkä, Sanna. 2006. Nuorten huumeiden käyttäjien puhuttelu: huomioita käytännöstä. Helsinki:Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Sanomalehti Kalevan artikkelit 20.4 - 23.4.2013 Huumekoiran nuuhkaisu kirvoitti kommenttivyöryn lukijoilta. Luettu 20.11.2013. Saatavissa: <http://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/huumekoiran-nuuhkaisu-kirvoitti-kommenttivyoryn-lukijoilta/628046/>

Sisäasiainministeriö, 27/2013. Sisäisen turvallisuuden ohjelman vuosiraportti 2013. Luettu 27.10.2013. Saatavissa: http://www.intermin.fi/download/47917_272013_valiraportti.pdf?b297965fc693d088

Sisäministeriö, Sisäisen turvallisuuden alatyöryhmänraportti/2012. Nuorten turvallisuuden parantaminen. Saatavissa: http://www.intermin.fi/download/37992_STO_nuorten_turvallisuus2012_FINAL.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. Päihdepalvelut. Luettu 27.11.2013. Saatavissa: http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/paihdepalvelut

Sosiaali- ja terveysministeriö. Valtioneuvoston periaatepäätöshuumeainepoliittisesta yhteistyöstä vuosille 2008-2011 (STM julkaisu 2007:22) Viitattu 10.10.2013. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4156.pdf&title=Valtioneuvoston_periaatepaatos_huumeainepoliittisesta_yhteistyosta_vuosil

[le_2008_2011_Statsradets_principbeslut_om_narkotikapolitiskt_samarbete_for_aren_2008_2011_fi.pdf](#)

Suomen oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 264/2012, Rikollisuustilanne 2012 - Rikollisuus ja seuraamisjärjestelmä tilastojen valossa. Viitattu 2013, Saatavissa: <http://www.optula.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURLsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20file%20na-me=Rikollisuuskehitys.pdf&SSURLscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1379274548492&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf>

Suomen nuorisoyhteistyö - Allianssi ry, 2010. Nuorista Suomessa. Luettu: 6.11.2013. Saatavissa: <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/793/>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Poliisin tietoon tullut rikollisuus [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-3651. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 23.10.2013]. Saatavissa: <http://tilastokeskus.fi/til/polrik/meta.html>

Nissinen, M. Valtakunnansyyttäjänvirasto. Nuorista ja nuorisosyyttäjäistä. Luettu 27.10.2013. Saatavissa: <http://www.vksv.oikeus.fi/fi/index/blogi/6IT6WEKMx/2013/6ITI3k1y3.html.stx>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kouluterveyskysely, Huumekokeilut. Luettu 23.10.2013. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/aiheet/paihteet_ja_riippuvuudet#kokeillut_laittomia_huumeita_ainakin_kerran

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Nuorten ahdistuneisuus ja päihteiden käyttö. Luettu 7.11.2013. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/4f346481-ad88-43d7-8320-c5ddbfc057c1>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 59/2012 Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995 - 2011 ESPAD -tutkimusten tulokset. Luettu 5.10.2013. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90828/URN_ISBN_978-952-245-735-6.pdf?sequence=1

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 17/2012 Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet - Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2010. Luettu 22.11.2013. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/056141f2-7af0-469a-98fe-36ab805a3f68>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Sosiaaliportti - Lastensuojelun käsikirja. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitelyjahyvaksikaytto/rikosprosessi/#Syylliseksiempaty>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 75/2012 HuuMETILANNE Suomessa 2012. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/103121/THL_RAPO75_2012_7.6.13.pdf?sequence=1

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 62/2011 HuuMETILANNE Suomessa 2011. Luettu 2.10.2013. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thlclient/pdfs/7b3a668f29584d9dbd6fa57a176cb0ec>

Turun kaupunki. Nuorisopoliklinikka. Luettu 27.11.2013. Saatavissa: <http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=2202>

Valtakunnan syyttäjänvirasto. Seuraamuksen määrääminen huumeaineen käyttökokeesta VKS:2006:1. Saatavissa:

<http://www.vksv.oikeus.fi/fi/index/julkaisut/ajohjeet/valtakunnansyyttajanyleisetohjeet/syyteharkinta/vks20061seuraamuksenmaaraaminenhuumausaineenkayttorikoksesta.html>

Väestöliitto, Huumeet.

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/murrosikaisten-vanhemmat/tietoa/riskikayttaytyminen/paihteet/huumeet/

Ylikangas, M. 2008. Unileipää, kuolonvettä, spiidiä - Huumeet Suomessa 1800-1950. Luettu lyhennys kirjan luennosta 20.11.2013. Saatavissa:

<http://www.aka.fi/fi/T/Tiedetapahtumat/Tiedekahvilat-/Huumeiden-tie-eteni-Suomessa-laakinnallisista-tarpeista-paihdekayttoon/>

Taulukot

Taulukko 1. Poliisin tietoon tullut RL 50 luvun huumausainerikoksiin syylliseksi epäiltyjen 0-17 vuotiaat ja kehitys 2000-2012. Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 2. Sukupuoli- ja luokka-astevakioidut prosenttiosuudet peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaista sekä lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista, jotka ovat ilmoittaneet käyttäneensä laittomia huumeita ainakin kerran, vuosina 2000/2001 - 2013. (THL:Kouluterveyskysely)

Taulukko 3: Alaikäisten huumerikostutkintaa suorittavan ryhmän tilastoa koiran käytöstä.

Liitteet

Liite 1 Teemahaastattelun runko	48
Liite 2. Haastateltavien vastaukset (raakadata)	51

Liite 1 Teemahaastattelun runko

Haastateltavalle kerrotaan ennen haastattelua tutkimuksesta ja sen taustoista. Haastattelu suoritetaan anonymisti ja se tullaan nauhoittamaan haastateltavan luvalla. Haastattelun luottamuksellisuus säilytetään hävittämällä nauhoitukset purkamisen jälkeen.

Paikka ja aika:

Ikä:

Työkokemus poliisina:

Kuinka pitkä kokemus nuorten huumerikostutkinnasta:

Huumausainerikollisuus on niin kutsuttua piilorikollisuutta, millä keinoin tai millä välinein paljastatte ko. rikollisuutta?

Mitkä ovat alle 18 -vuotiaiden huumerikostutkinnan tavoitteet?

- Poikkeavatko tavoitteet mielestäsi tavanomaisen esitutkinnan tavoitteista, jos niin miksi ja miten?

Poikkeaako alle 18 -vuotiaiden huumerikostutkinta mielestäsi tavanomaisesta esitutkinnasta?

- Jos niin miten?

Mitä erityispiirteitä alle 18 -vuotiaiden huumerikostutkinta mielestäsi sisältää?

Mikä on haastavinta tai raskainta alle 18 -vuotiaiden huumerikostutkinnassa?

- Miksi?

Millä on eniten merkitystä tutkinnassa?

Mitä pakkokeinoja normaalisti käytetään kyseisessä alaikäisten huumerikostutkinnassa?

Vastaako nykyainsäädäntö alle 18 -vuotiaiden huumerikostutkinnan tarpeita?

- Millaisia hyviä puolia ja millaisia heikkouksia lainsäädännössä on?

- Miten lainsäädäntöä tulisi kehittää jotta se vastaisi alaikäisten huumerikostutkinnan tarpeita?

Vuoden 2014 tulee voimaan muun muassa uusi pakkokeino- ja esitutkintalaki, millaisia hyviä puolia ja millaisia heikkouksia siinä näet alle 18 -vuotiaiden huumerikostutkinnan osalta?

- Onko uudistuksessa mielestäsi riittävästi huomioitu nuorten huumerikostutkinnan tarpeita?

- Mitä toiveita sinulla olisi ollut uudistuksen suhteen, koskien alaikäisten huumausainerikostutkintaa?

Vastaako esitutkintaviranomaisille suunnatut ohjeet alle 18 -vuotiaiden huumerikostutkinnan tarpeita?

- Mitä hyviä ja huonoja puolia ohjeissa on alle 18 -vuotiaiden tutkinnan kannalta?
- Miten mielestäsi ko. ohjetta/ohjeita tulisi kehittää?

Vuoden 2014 alussa tulevan uudistuksen myötä, oletteko jo saaneet uusia ohjeita, esimerkiksi syyttäjän virastosta nuorten huumerikostutkintaan?

- Olisiko mielestäsi jo nyt tarvetta jollekin uudelle ohjeelle selventämään tulevan lakiuudistuksen jotain pykälää tai kohtaa?

Koetko jonkun lain, asetuksen tai ohjeen erityisesti haittaavan alaikäisten huumerikostutkintaa? (lastensuojelulaki, pakkokeinolaki, syyttäjien ja poliisihallituksen ohjeet ym.)

Miten tutkijana koet ”Turun mallin” nuorten huumerikostutkinnassa ja sen jatkotoimenpiteistä?

Miten mallia voisi mielestäsi kehittää, mitä muuttaa tai lisätä?

Onko vanhempien sosiaalisella asemalla merkitystä tutkinnan kulkuun tai jatkotoimenpiteisiin?

Mitä sidosryhmä yhteistyökumppaneita teillä on?

Kuinka olennaisena pidät yhteistyökumppaneita teidän työnne kannalta?

- Jos olennaista, niin kuinka sidosryhmä yhteistyötä tulisi kehittää?

(Haastateltavalle näytetään huumausainerikoksista epäiltyjen 0-17 -vuotiaiden tilastoja vuosilta 2000 - 2012, lähde poliisirekisteri)

Syyliseksi epäillyt

Huumausainerikokset	alle 15v	15 - 17 v
2000	83	1215
2001	66	993
2002	56	932
2003	54	715
2004	66	680
2005	71	721
2006	49	493
2007	40	469
2008	43	464
2009	63	602
2010	86	966

2011	114	922
2012	140	1010

Miten kommentoit tilastoa ja sen kehitystä?

Mistä kehitys johtuu?

Millä keinoin yhteiskunnan tulisi pyrkiä vastaamaan haasteeseen?

Onko sinulla tutkijana kenties keinoja tilastojen pienentämiseen?

Oletko törmännyt muualla Suomessa tai ulkomailla joko median kautta tai muutoin hyviin käytänteisiin joita voisi ottaa käyttöön alle 18 -vuotiaiden huumerikostutkinnassa?

Haastateltavalle esitetään lyhyesti Kanta-Hämeen poliisilaitokselta lähtöisin olevan Ankkuri -nimisen toimintamallin. Sisäministeriö on vuoden 2013 Sisäisen turvallisuuden ohjelmassa määritellyt, että Ankkuri toimintamalli otettaisiin käyttöön jokaisella paikkakunnalla. Kuinka miten kommentoit asiaa?

Liite 2. Haastateltavien vastaukset (raakadata)

	Haastateltava 1	Haastateltava 2	Haastateltava 3	Haastateltava 4	Haastateltava 5
Rikosten paljastaminen	Viranomaisyhteistyö, omat havainnot, tiedotajatoiminta ja huume-koira. Lisäksi tutkinnan kautta paljastuu paljon.	Aktiivinen katuvalvonta, yhteistyö muiden viranomaisten kanssa ja yksityisen sektorin kanssa. Kuten sosiaali- ja terveysviranomaiset, satunnaisesti isännöitsijät, mahdollisimman paljon verkkoja vedessä, jotta ihmisiltä tulee ilmoituksia. Lisäksi tutkinnan kautta.	Katuvalvonta ja koira, tutkinnan kautta kaverit, vanhempien ja viranomaisten ilmoitukset, myös yksityiset lasten-suojelulaitokset.	Koira, perusvalvonta kaupungilla ja lähioissa, kansalaisten ilmoitukset, tutkinta eli kuulustelu ja puhelimen kautta. Tehokkain perusvalvonta, koiran ja ihmisen yhteistyö.	Ilmiannoin ja tutkinta, kansalaisten omatoimisuus
Tavoitteet + poikkeavuus	Saada tieto lasten tekemisistä vanhemmille ja pystytään vaikuttamaan koko kaveripiiriin, mahdollisimman moneen alaikäiseen ja heidän vanhempiin. Selvittämisen ja rankaisemisen eivät ole päätavoitteita kuten tavanomaisessa tutkinnassa. Esitutkinta ei ole oleellisin osa prosessia kuten tavanomaisessa rikostutkinnassa. Pakkokeinoja käytetään enemmän.	Päätavoite: 18 v huumeiden käyttö vähenemään, ennalta ehkäisevä työ, valvonta ja kiinnijäämiskin lisääntyminen. Saadaan kiinni ja "pelote" vaikutus. Tällä hetkellä jälkijättöistä, ennalta estävyyttä ei pystytä niin paljon suorittamaan. Tavoite poikkeaa tavanomaisesta: esim. omaisuusrikoksista selvitetään yksittäinen rikos, alaikäisten huumerikostutkinnassa myös reilusti aikaa valistukseen ja neuvontaan. Tavoite: nuori ensimmäisen ja viimeisen kerran kuulusteluun. Vahva puuttuminen monesta suunnasta ja silkkihansikas kohtelu. Tavanomaisissa rikostutkinnoissa pyritään rikos selvittämään, huumerikostutkinnassa että käyttö loppuu ja elämään uusi suunta.	Pysäyttää ja saada lapset ja nuoret miettimään elämää uudelleen. Poliisin laadukas esitutkinta, nuoren rangaistuksella ei väliä jossain tilanteissa hyvä mutta ei motivoi nuorta, eli syrjäytymisen ehkäisy. Nuoret eivät näe että heillä olisi joku ongelma. Poikkeavuus: Huumerikoksissa on aina enemmän kuin yksi tekijä, saada sosiaalinen paine pois eli selvittää kavepiiri myös, tavanomainen tutkinta keskittyy yksittäiseen rikokseen, huumerikostutkinta kokonaisuuteen, joka on saattanut jatkuu pitkään.	Saada nuori ymmärtämään käytön seuraukset ja siten lopettaa hölmöilyt. Vanhempien tietoisuus lasten tekemistä. Puuttuminen ajoissa lasten ja nuorten tekemiseen. Perusteellisempi tutkinta nuoren elämään, verrattuna tavanomaisessa tutkinnassa. Huumeiden käyttö ei vakavampi kuin omaisuus + muut rikokset, mutta käytön seuraukset nuorelle on vakavammat, kuin esim. yksittäisessä varkaus rikoksessa. Huumeiden vaikutus koko elämää koskeva, tavoite käytön loppumiseen kuitenkin tärkeämpi. Rangaistus ei päätavoite, jotain seuraamusta täytyy tulla. Syyttäjän puhuttelu riittävä rangaistus ensikeräiselle. Tutkinta poikkeaa: puhelimen rooli korostuu, puhelimen kautta nuoret myy ja ostaa huumeita. Sosiaalisen verkon selvittäminen oleellista.	hoitoon ohjaus, rikoskierteen katkaiseminen, porttiteoria. piilorikollisuutta, tavoitteet erilaiset, tarkoitus pyrkiä ohjaamaan oikealle polulle. lainsäädäntö ja rankaistusasteikko poikkeavat tavanomaisesta. huum jutuissa ei asianomistajia, vian rikoksesta epäiltyjä,
Erityispiirteet	Mahdolliset loppuseuraamukset ovat paljon rajummat mitä yksittäisissä muissa rikoksissa, puhutaan elämän tavasta ja päihteestä. Sosiaalinen ympäristö korostuu merkittäväsi, johon tulisi päästä myös puuttumaan.	Varoittavat esimerkit ja keskustelu kuulustelun yhteydessä. Vanhempien tietoisuuden lisääminen ja käytön tunnistus jatkossa. Tutkijan rooli 24/7 puhelin aina auki, vanhemmat voi soittaa. Toisaalta vanhemmat ei välttämättä uskalla ottaa yhteyttä pelkäävät uutta tutkintaa. Lähetä poliiklinikalle, josta seuraa hoitosuhde. Ei sinänsä kuulu poliisille, mutta hoitoonohjaus kuuluu. Seuraamus menettely, eli syyttäjän puhuttelu, mitä ei muussa tutkinnassa järjestetä.	Aihe joka aiheuttaa läheisissä valtavaa huolta, vanhempien huomioimiseen menee paljon aikaa, haastattelua edeltävänä päivänä perheen äiti pyörtyi. Yhteistyökumppanit vievät myös aikaa. Erityispiirteinä myös jatkohoito ja syyttäjän puhuttelu. Esitutkinta, kuulustelu ajallisesti vain pieni osa prosessia. Ongelmana saada nuori ymmärtämään rikoksen merkitys -> vrt näpistys, konkreettinen rikos varastan toiselta. Huumerikos mielletään että korkeintaan itselle aiheutetaan vahinkoa.	Kynnys puuttumiseen ja vanhempiin yhteys matallalla kynnyksellä, vaikka ei varsinaisesti vielä näyttöä rikoksesta, esim. jos kavepiiriissä käytetään aineita. Kuulustelujen merkitys korostuneempi kuin tavanomaisissa rikoksissa.	vaikutuspiiri ympäristön, motivaatio saada ympäristön hyväksyntä käyttämällä. esim omaisuusrikoksissa on tavoite, saada joku asia itselleen ym huumejutuissa ei ole. porttiteiria korostuu. vanhemmat ja niiden hyväksyntä.

<p>Haasteet</p>	<p>Suurimpana vanhemmat ja niiden ajatusmaailmaan vaikuttaminen. Nuorten osalta ymmärtäisivät ne vaarat ja vanhempien osalta että tajuaisivat mistä on kyse. Puhutaan asiasta joka puuttui aikanaan vanhempien elämästä -> tiedon puute asiasta. Kohtaaminen vanhempien kanssa voi olla hyvin traumaattinen tilanne. Sama asia kun menis kertomaan vanhemmille, että teidän lapsi on vakavasti sairas versus että lapsi on tapellu nakkioskilla. Huumeissa on kyse koko elämästä henkinen ja fyysinen kasvu, nakkioskioski vain yksi hetki elämästä.</p>	<p>Juttujen ja niihin liittyvien toimien määrä kuormittaa. Yksi jää kiinni, jonka jälkeen hyvin suoritettua tutkinnassa on 20 lisänimeä. Haasteena myös laajojen juttujen esitutkintapöytäkirjojen tekeminen.</p>	<p>Aikaisemmin vanhemmat, nyt nuorten asenne on vaikeampi muuttaa. Vastustus valistusta kohtaan entistä kovempi, kuvittelevat tietävänsä internetin kautta jo kaiken. Joka puolelta otetaan yhteyttä ongelmista, vahva riittämättömyyden tunne, kun ei ehdi auttaa.</p>	<p>Haastavinta ja raskainta vanhemmat. Kohtaaminen, suhtautuminen vähättelevää, perheen maineen suojeleminen, eivät uskalla kohdata faktoja. Väkivallan uhkaa vanhempien osalta ei ole. Myös joskus ottavat todella raskaasti, itkemiset kuulusteluissa ym. Pettymys luottamuksen romahtamiseen jne</p>	<p>Luottamus siihen että työ kantaa hedelmää. Oamn työnsä merkityksen tärkeys, tavoitteiden osalta tehdä hyvää "voittoa" yhteiskunnan mittakaavassa. pahanolon tunteen vaikutus ei rajoitu vain yhteen (käyttäjään) vaan myös lähiomaisiin ja muihin lähiympäristöön</p>
<p>Millä eniten merkitystä tutkinnassa / Kuulustelu</p>	<p>Kiinnijäämisellä on suurin merkitys, sen jälkeen lapsella on mahdollisuus harkita asiaa uudelleen. Kuulustelujen yhteydessä tulee olla toinen pääpaino lapsen ja vanhempien tietoon vaikuttamisessa. Vähän niinku info- ja keskustelutilaisuus, joka on tärkeämpi kuin itse kuulustelu. Päähteellä iso merkitys syrjäytymiseen. Rangaistuksella ei ole mitään merkitystä.</p>	<p>Kuulustelulla; tiedon ja tapahtuman laajuus saadaan selville. Kiinniotto tilanteella ja puhelimen selvityksellä merkitystä, mutta kuulustelulla on suurin merkitys, näytön kannalta. Lisäksi kuulustelussa läsnä vanhemmat, jotka kuulevat mitä lapsi on tehnyt. Vanhempien reaktio kun ymmärtävät tilanteen.</p>	<p>Kohtaamisella päästään puuttumaan, mikä tärkeää, toisaalta pelko kiinnijäämisestä ja tietoisuus valvonnasta, samalla tarjota nuorelle kunniallisen perääntymisen mahdollisuus. Merkitystä on myös esitutkinnan jälkeinen aika kontrolli ja hoito, mutta niihin poliisi ei pysty vaikuttamaan.</p>	<p>Vanhemmille tiedon saaminen. Lapset pelkää eniten vanhempien reaktiota ja rangaistuksia. Kuulustelulla ja puhutellulla, jossa vanhemmat mukana, niillä on eniten merkitystä tutkinnassa. Jos vanhemmat suhtautuu vakavasti, lapsikin ymmärtää asian vakavuuden. Kuulustelun yhteydessä tapahtuvalla keskustelulla nuoren ja vanhempien kanssa suuri merkitys. Poliisin kiinniotto ja pelko ei saa olla itsessään syy lopetukseen, täytyy olla muita syitä.</p>	<p>Vuorovaikutteinen puuttuminen sillä eniten merkitystä. Asiat tehdään tässä ja nyt, ei auta tehdä myöhemmin, silloin tilanne on menetetty. Puuttuminen välittömästi. Tietämättömyys, ymmärrättömyys, kokeilunhalu ym. tarvitsee saada pysäytettyä.</p>
<p>Pakkokeinojen käyttö / millä eniten merkitystä?</p>	<p>Henkilöntarkastus, kotietsintä ja henkilönkatsastus kun rekisteröidään. Jokaisella pakkokeinolla on merkitystä, suurin merkitys on puhelimen takavarikoinnilla, koska saadaan selvyys kuinka laajaa käyttö on kaveripiirissä, mistä aineet tulee ynnä muuta. Salaiset pakkokeinot antaisivat lisäarvoa tutkinnalle, mutta niitä ei käytetä, vaatisi lisää resursseja.</p>	<p>Henkilöntarkastus kiinniotto tilanteessa. Kotietsintä joskus, harvoin kotona säilytetään. Puhelimen takavarikko ja kiinniotto + pidättäminen. Ei ole käytetty salaisia pakkokeinoja, ei ole katsottu tarpeelliseksi. Puhelinkuuntelu ei kuulu ryhmän toimenkuvaan. Myös rekisteröinti.</p>	<p>Laajakirjo kaikkea, paitsi esim. henkilönkatsastus. Henkilörekisteröinnin vaikuttavuus on joillekin suurin, kun otetaan kuva, sormenjäljet ja DNA. Vitja uudistuksen vuoksi henkilörekisteröinti "jäissä". Eniten on merkitystä puhelimen takavarikoinnilla, huumausaineen saannin ja myynnin osalta, sekä rikokseen syyllistyneet kaverit, varsinkin mahdolliset alaikäiset kaverit. Salaisiin pakkokeinoihin resurssit ei riitä, vaikka tarvetta olisi. Lainsäädäntö vaatii liikaa ja kuuntelu vie aikaa.</p>	<p>Henkilön tarkastus ja kotietsintä oleellisia. Kotietsinnän yhteydessä tärkeintä vain vanhempien kohtaaminen, noin 50 prosenttisesti suoritetaan etsintä myös lapsen huoneeseen, koska harvoin siellä säilyttävät mitään. Poikkeustapauksissa olisi hyvä käyttää myös salaisia pakkokeinoja, mutta normaalisti "tavalliset" riittävät, ne myös kuormittavat tarpeettomasti.</p>	<p>Henkilöntarkastus, kotietsintä, rekisteröinti, joka kovin pelote, paras vaikuttavuus. Henkilönkatsastuksella suurin vaikutus, tuntomerkit jää tulevaisuuteen, muut pakkokeinot ei konkreettisesti näy enää tulevaisuudessa. Salaisen pakkokeinojen käyttö ei tuo lisäarvoa ehkä niin hyvin alaikäisten tutkintaa, ei tarpeellista</p>

<p>Lainsäädäntö (hyvä) ?</p>	<p>Lainsäädäntö on hyvä, pakkokeinolaki ja esitutkintalaki, erityisen hyvää: huumausaineen käyttörikoksesta voi suoritaa kotietsinnän.</p>	<p>Tyytyväinen lainsäädäntöön, antaa hyvät välineet työntekoon. Ei ole kerjennyt miettimään puutteita, kännykän tutkinta mahdollisuus, pakkokeinoin mahdollisuus, määräajat kuten kiinniottoajat hyvät</p>	<p>Hyvä ja toimiva lainsäädäntö, hyvät keinot tehdä tutkintaa, esitutkinta ja pakkokeinolait on hyviä. Niil mennään mitä on annettu, perusjutut kunnossa. Riittävästi mahdollisuuksia, muiden yhteistyökumppaneiden lainsäädäntöä tulisi kehittää vaitiolovelvollisuus säännösten pehmentämisessä alaikäisten kohdalla.</p>	<p>Tämän hetkinen lainsäädäntö vastaa tutkinnan tarpeita. Itsekriminoinnin haitallisuus: Rehellisyyden vaatiminen, lainsäädäntö antaa signaalit ettei tarvitse selvittää asioita, hyväksytään valehtelu, totuuden ja rehellisyyden vaatiminen on koko yhteiskunnan vastuulla. Itsekriminointi vastuunkantamiseen aivan väärä signaali, kysymyksessä ovat lapset, lainsäädännön tulisi tukea kasvatus- ta. Todisteiden hoitamisen poliisin tehtävä. Rikoksen tekijän ei oleteta kantavan minkäänlaista vastuuta teoistaan. Yksilö korostuu, muilla yhteiskunnan jäsenien oikeuturvilla ei väliä. Ymmärtää jos aikuinen "saa valehdella", mutta kun kyseessä lapset. Myös lapsen ystävien ja kavereiden sekaantumisen huumeisiin takia, tulisi vaatia lasta kertomaan totuus asiassa.</p>	<p>riittävät toimivalta pykälät, vastaavat tavoitteita.</p>
<p>Lainsäädäntö (huonoa) / Erityinen haitta?</p>	<p>Huumausaineen käyttörikos voisi antaa mahdollisuuden esim. vuorokauden kiinniottoon. Kotietsintojen aikarajat ovat välillä pilanneet tutkinnan mahdolliset huumausaineet on kerjetty sinä aikana hävittämään.</p>	<p>Tutkinta nojaa pitkälti kuulusteluun ja puhelimen tietoihin. Jos alle 18 v kiinni H-rikoksesta kopissa, nii ain ku käy kopis nii tarttis ol sen vanhempi tai sossu mukana, mikä o käytännös mahdotonta. Eli läsnäolo velvollisuus on kankee ja vaikee, mahdoton toteuttaa. Ei uudistuksessa ainakaan parane. Erityisenä haittana, alaikäisten rikosepäilyt pitäisi hoitaa mahdollisimman nopeasti, mikä stressaa.</p>	<p>Ei oikein mitään heikkouksia, koska niillä mitä on annettu, niillä on tehty. "se joka haluaa tehdä töitä keksii keinot, se joka ei halua tehdä töitä keksii selitykset."</p>	<p>Henkilörekisteröinnin osalta pitäisi muuttaa siten, että alaikäisten osalta ei tarvitsisi poistaa vuoden kuluttua rekisteristä. Poliisilain ja rikostutkinnan ero on häilyvä, pitäisi osata käyttää oikein. Hoitoonohjaus puuttuu lakitekstistä.</p>	

Ohjeet	<p>Hyvät ohjeet, mutta syyttäjän puhuttelun tarpeellisuus mietityttää. Nuori rampaa monessa paikassa ennen sitä ja joka paikka puhutaan samasta asiasta. Toivotavasti ei tee hallaa, siten että nuori turhautuu. Samoin kun on keran jo syyllistynyt ja puhuttelu pidetty, niin silloin poliisille tulisi antaa normaali mahdollisuus kirjoittaa 15 - 17 vuotiaalle rikoksen uusijalle rangaistusvaatimus. Uudistukseen liittyen ei ole tullut mitään uusia ohjeita. Toiveena ohje kotietsinnän ja paikanetsinnän osalta, esim. por-raskäytävän osalta, silloin pitäis olla taloyhtiön edustaja läsnä. Kotietsinnän osalta epäillyn läsnäolo oikeus vie pohjaa taktiselta tutkinnalta, se tulisi muuttaa.</p>	<p>Jotkut turhan raskaita, esim. että kaikki alle 18 v jutut syyttäjälle. Poliisin läsnäolo syyttäjän puhuttelussa ei tarpeellinen. Prosessi hyvä, ker- too välittämisestä. Uu- distuksessa tulisi antaa selkeät ohjeet puhelimen takavarikointiin.</p>	<p>Hyvät ohjeet, ei kaipa mitään lisää. Prosessi on helppo ja menee samalla tavalla. Parannettavaa lähinnä muiden viran- omaisten ilmoitusvel- lisuudesta myös poliisil- le. Prosessi tällä hetkellä raskas, mutta niin kuulu- kin olla. Jos kirjoitetta- vain sakkoja, niin menis- liukuhina töihin, jolloin taas vaikuttavuus olis- vähäisempi.</p>	<p>Poliisihallituksen ohjeet antavat selkeän signaa- lin, että ymmärtävät ongelman. Muu yhteis- kunta ei sitä niin näe. Perehtynyt huonosti ohjeisiin. Puhelimenta- kavarikon osalta tulisi saada selkeät ohjeet. Puhelimen avulla selvi- tetty myös muita rikok- sia, joihin lapset sekaan- tuneet.</p>	<p>Vastaa tutkintaa mutta oh- jeita liian vähän, jos on re- sursseja riittävästi hoitamaan asiat niin hyvät.</p>
Lainsäädäntö uu- distus / kehitystar- ve	<p>Turha byrokratia lisään- tyy pakkokeinojen käy- tössä, vievät poliisin työaika, vaikka niillä ei ole käytännössä merki- tystä. Uudistuksessa tuleva yhteydenpito kiel- to, keneen saa olla yh- teydessä, sellast ei voi tietää heti tutkinnan alussa, koskee kylläkin tutkinnanjohtajia. Ko- tietsintään tulevat muu- tokset mietityttävät. Alaikäisten huumerikos- tutkinnan osalta ei mi- tään erikoista, siviilit on tehny lakia, ne ei voi ottaa huomioon kaikkea, eivätkä ne tiedä käytän- nön tekemisestä. Olisi pitänyt huomioida lain- säädännön laadinnassa resurssit suhteessa ase- tettuihin vaatimuksiin, ongelmaa ei tulisi ole- maan jos olisi porukkaa töitä tekemässä. Yhteen- vetona uudistus lisää yhteiskunnan valvontaa ja byrokratiaa, josta tulee valtavasti lisäkus- tannuksia.</p>	<p>Läsnäoloon tarvis tulla realistinen parannus. Puhelimen tutkinta ei ole enää jatkossa helppoa, se tulisi muuttaa. Työka- lut tulee pysymään suu- rin piirtein samoina, paitsi puhelimen osalta. Ei muita paran- nus/kehitysehdotuksia alaikäisten huumerikos- tutkintaan.</p>	<p>Alle 15 vuotiaiden rikol- linen teko tulee uutena ja kuulustelu vaikeutuu todennäköisesti. Suurin haitta on puhelimen takavarikointi jos se todellakin vaikeutuu kuten on käymässä. Työmäärä byrokratian myötä lisääntyy, mutta asennoitumisen kautta hommat onnistuu. Itse- kriminoinnin problema- tiikka, lainsäädäntö opettaa vastuuttomu- teen ja korostaa yksilön oikeutta, vaikka tulisi korostaa yhteiskunnan etuja, yhteisöllisyys hä- viää.</p>	<p>Uudistus hankaloittaa poliisin toimintaa, by- rokratia lisääntyy tar- peettomasti. Uudistuk- sessa uhkana puhelimen takavarikointi joka sel- keästi hankaloittaa ala- ikäisten huumerikostut- kintaa. Voi olla että alle 15 vuotiaiden kuulustelu hankaloituisi, mutta siitä ei varmuutta vielä. Ei muita uudistukseen liit- tyviä toiveita.</p>	<p>Toimivat mahdollisuudet on, täytyy vaan olla uskallusta tehdä. Tahtotila ratkaisee, lainsäätaja on antanut mah- dollisuuden. Hyvä: rikollisen teon tutkiminen eli alle 15 v tutkinta, velvoittaa viran- omaiset uudella tavalla, myös jatkohoito toimenpitei- siin. Heikennyksiä ei näköpi- rissä, pakkokeinoihin tullu täsmennyksiä. Perustelun tärkeys korostuu. Toiveina hyvä että laki sama kaikille yli ja alle 18 vuotiaalle. Alle 15 vuotiaalle ehkä omaa lakia syytä harkita. itsekriminali- sointi alaikäiselle ongelmalli- nen kasvatus vs lainsäädäntö, ei sentään vastuuttomaksi ehkä kasvata, mutta olisi syytä miettiä. Kansalaiset ja lainoppineet eri linjoilla itse kriminalisoinnista. Lainsäätä- jät eivät palkitse henkilöitä, jotka selvittävät asiansa.</p>

Turun malli on erittäin hyvä, Yhteistyökumppanit tärkeitä, mitä enemmän sitä laajempi vaikutus. Aloite yleensä poliisin puolelta, mikä hankaloittaa. Yhteistyökumppaneiden kanssa tulisi toimia kokoajan, muuten se kuihtuu. Yhteistyökumppaneita lastensuojelu sosiaali- ja terveystoimi, 3 sektorin tapaukset, yksityiset säätöt, nuorisotoimit, srk:t, lastensuojelulaitokset. Kehittämistä kaipaisi, turhat palaverit pois ja vain tärkeät säilyisivät. Alkupalaverissa sovitaan, ketä lapsesta ottaa päävastuun, jonka jälkee muut avustaa. Salassapito määräyksiä alaikäisten osalta tulis lieventää, alaikäisten osalta yksilön suoja vs. lapsen suojelun etu, jotta yhteistyötä pystyisi entistä paremmin hoitaa.

Malli oikeasti hyvä malli, palaute ollut hyvää. Päihdepoli merkittävä yhteistyökumppani ja yhteistyö toimii hyvin. Suositeltavaa ottaa muuallakin käyttöön. Pitäisi laajentaa koskemaan naapurikuntiakin, esim sairaanhoito piiri. Yhteiskunta säästää mallissa tulevaisuuteen, päihdepolin tarjoama hoito sijoitus tulevaisuuteen. Yhteistyökumppanit tärkeitä, esim muita huumeryhmiä, koulut, nuoris- ja vapaa-ajan seurat jne. Kehitystarpeina henkilökohtaiset tapaukset yhteistyökumppaneita. Kyseisen tutkintaryhmän olemassa olon tiedostaminen, jotta vanhemmat uskaltaa lähestyä.

Malli hyvä, toisaalta hoitoon ohjattujen motivointi tärkeää. Mallin olisi syytä noudattaa sairaanhoitopiirien rajoja, jolloin laajenisi ympäristö kuntiin. Voisi miettiä päihdetyöntekijän läsnäoloa kuulustelussa. Yhteistyökumppanit tärkeitä, tulisi ylläpitää suhteita, tutkinnanjohtajan ja syyttäjän suhteet paremmiksi. Pitäisi kysyä yhteistyökumppaneilta, miten he kokevat, mitä tulisi tehdä toisin. Kehittämisessä tulisi huomioida; toimiva yhteistyöverkosto. Yhteistyötä ei kannata tehdä vaan yhteistyö pakon edessä. Tulisi olla vapaaehtoisia ja siten toimivaa.

Vanhempien asemalla ei tutkinnassa merkitystä. Helpompi käsitellä ja kohdata Varissuon vanhemmat kuin Suikkilan vanhemmat, koska vanhemmat itse asuvaa alueella ja ovat niitä ongelmia siellä jo kohdanneet. Oma luku on vanhemmat joille oma maine, kansikuva on tärkeämpi kuin lapsi. Aikaisemmin turvalliset ympäristötkin on muuttunut epävakaisiksi. Esim. aikaisemmin lapsi oli hyvä viedä harrastuksiin, pois ongelmista, mutta nyt monet kertovat käytön alkaneen harrastusten parista.

Jotain merkitystä kyllä. Esitutkinta hoidetaan samalla prosessilla, lähinnä näkyy vanhempien puolelta egon korottamisella.

Ei saisi olla: On puhuttu että vanhemmat tullut pullistelemaan omalla asemallaan. Vaikuttaa eniten vanhempien oma asenne asiaan ei sosiaalinen asema. Jos moitittuineita, niin tutkijakin motivoitunut.

Hyvä systeemi, säälistää välillä esim. Kaarinan puolella asuvat, joilla ei hoitoon päässy mahdollisuutta. Kehitysjatukseen: lisää resursseja, poliklinikalla koko ajan ruuhkaa, viive kutsua sinne liian pitkä. Yhteistyökumppanit tärkeitä; sosiaalipuoli, terveydenhoito, opettajat, päihdepoli, koulut kokonaisuudessaan ym. Henkilö kysymykset korostuu yhteistyökumppaneissa, jos kemiaa kohtaa yhteistyö helpompaa. Kehitystarve ei suuri, mutta jos niin enemmän yhteistointia eri tekijöiden kanssa.

Vanhempien sosiaalisella asemalla ei merkitystä, kohtelu samanlaista. Aikaisemmin oli käyttäjät rikkonaisista perheistä, nykyään vanhemmat edustaa jokaista ammatikuntaa lääkäreistä betonirautoittajaan. Ei tiedossa muita alaikäisten huumerikostutkintaa suomessa

Malli on hyvä, tulisi pyrkiä yhden kosketuksen periaatteen. Yhteistyökumppanit tärkeitä, joita on koulu-terveydenhoito, sossut, nuorten vanhemmat ynnä muita. Tietoa saa monenlaista, esimerkiksi kaveripiiristä mikä on olennaista.

Turun malli ja yhteistyökumppanit

vanhempien sosiaalinen asema

Saattaa vaikuttaa käytäytymiseen ja sanavalintoihin, mutta ei muuhun.

<p>Tilasto ja mahdollisen huumerikosten kehitys / miten tulisi vastata?</p>	<p>90 -luvun sukupolvesta kannabismyönteisyyttä, poliisin menetelmät on parantunut, esim. koiran käyttö. Median ja musiikkimaailman propakanda ja muiden tahojen intressit kannabiksen positiivisuudesta lisää käyttöä. Valistusta pitäisi lisätä kaikille alle 12 v lapsille ja heidän vanhemmilleen tulisi suunnata valistusta. Jopa neuvolasta asti tulisi olla valistusta päihteistä, myös opettajien koulutuksessa se tulisi näkyä.</p>	<p>Syitä tilaston kasvulle: asenteiden muuttuminen, myötämielisiksi kotikasvatuksen lisääntyminen. 2000 luku selittämätön, nousu lievempää, mitä kuvitteli. Hyväksyvämpää ja myötämielisempää ja saanti huomattavasti helpompaa. Valistusta lisättävä ja valistuksen kohteita laajennettava opettajat ja vanhemmat ym, seuraamukset ehkä kovemmat.</p>	<p>2000 luku hämmentävä. Käyttäjien ja kokeilijoiden kasvu huolestuttavaa. Asteiden muuttuminen myötämielisiksi ja kotikasvatuksen lisääntyminen ehkä syynä kasvulle, lasten käyttämään kannabikset eivät tule ulkomailta. Valta-kunnansyyttäjä kehotti eräässä puheessaan jättämään kannabiksen kotikasvatustajien rauhaan ja keskittymään muihin, ei hyvä ajatus.</p>	<p>Käyttäjien ja kokeilijoiden kasvu huolestuttavaa. Kehitys johtuu kannabiksen vahvasta kasvusta. Median positiivinen vaikutus kannabiksesta, trendikästä. Kannabiksen helppo saatu kasvu kotikasvatustajien kasvun myötä. Yhteiskunnan tulisi vastata, että asiaa ei hyväksytä ja pyrkiä vastaamaan valistuksella. Kysynnän lisääntyessä tuotanto kasvaa.</p>	<p>Valvontaan panostettu, ihmisten ilmoitusaktiivisuus lisääntynyt, yhteiskunta muuttunut käytölle myönteisemmäksi. Tämän hetkinen trendi on tämä. Olisi syytä käydä päihdepooliittien keskustelu, että mikä on kipukynnys, milloin tulee raja, jonka jälkeen yhteiskunta alkaa jotain tehdä. Käyttäjien ja kokeilijoiden kasvu huolestuttavaa. Käyttö on syystä tai toisesta lisääntynyt. Poliisi ei pysty vaikuttamaan kasvatustyöhön 24/7, se täytyy tulla vanhemmilta ja opetus puolelta. Koulujen opetussuunnitelmaan tulisi lisätä päihdekasvatusta. Esimerkkinä suomen mm-joukkueen juhlinta ja viinan käyttö mediassa, kansan hiljainen hyväksyntä, malli alaikäisille huolestuttava.</p>
<p>Tutkinnan kehitystarpeet, uudet käytänteet ja ankkurimalli</p>	<p>Tulisi tehostaa kotikasvatustajien kiinnisaamista, koska kaikki nuorten käyttämän tavaran on joku täällä kasvattanut. Kannabis ei hollannista tai muualta tänne tuu. Ankkurimalli on periaatteessa sama malli kun meillä paitsi raskaampi</p>	<p>Tehostaa kotikasvatustajien kiinnisaamista, koska kannabikset tulee suomalaisilta kotikasvatustajilta. Kasvatustajille ja levittäjille kovemmat seuraamukset. Ankkurimalli vaikuttaa kankealta, ei varma olisiko Turussa tarpeellinen, ehkä muualla. Miten kunnat saada sitoutumaan toimintaan? Ei pidä mahdollisena Turussa.</p>	<p>Tulevaisuuden rikolliset tulevat tän hetkistä syrjäytyneistä, joihin tulisi panostaa. Tiedotamisella ja yhteiskunnan tietoisuuden lisäämisellä pystytään jollain tavalla puuttumaan. Ankkurimalli lisänä turun malliin, mistä suorittajat, koska asiakkaita paljon? Melkein samanlainen malli kuin Turussa paitsi muu henkilöstö jo heti alussa mukana.</p>	<p>Tuomiot kovemmat myyjille, levittäjille ja kasvatustajille. Kannabisaiheisten tuotteiden kuten t-paidat lippikset ym, joissa kannabis symboleita ei saisi myydä. Viinat ja tupakat mainonta kielletty, kiellettyjen aineiden "markkinointi" sallittu, ristiriidassa lainsäädännön kanssa. Valistuksen lisääminen. Ankkurimalli vaatisi rahallisia resursseja. Idea hyvä, vaikea ehkä toteuttaa.</p>	<p>Malli toimii varmasti jos huomioidaan paikalliset olosuhteet kunnassa. 48 kuntaa lounais-suomen alueella, mistä löytyy 48 poliisia hoitamaan? Kuinka kunnat pystyvät järjestämään asian? Jos resurssit riittävät Ankkurimallin laajennus 25-29 ikään asti. Tulisi lisänä Turun malliin, ei poistaisi sitä. Rikostoruntasektori puolelta suunnituu enemmän kuin huumerikostutkintaa. Jalostus: työryhmä tekisi kaiken itse, hoitosuunnitelmatkin yhdessä. Onko kaikkien läsnä olo aina pakollinen, esim kun tehtävät jaetaan. Hyvät käytänteet: Pieni kansa, talvisodan meininki on vielä onneksi vallalla. Uusitukset tulisi kuunnella ja mieltä kriittisesti sopiiko meille. Syytä on panostaa hoitoon-ohjaukseen ei sanktioihin.</p>
<p>Muuta</p>	<p>Ei tiedossa muita ryhmiä tai poliiseja jotka suorittavat samanlaista tutkintaa. Resursseja pitäisi lisätä, koska jos ehkäistään syrjäytyminen ajoissa tulee vähemmän rikollisuutta jatkossa, monet rektytoituu aikanaa ammattirikollisuuteen. Jos ei onnistuta väliintulossa niin silti opitaan tuntemaan tulevat rikolliset jo ajoissa, joten kohtaaminen myöhemmin helpompaa.</p>			<p>Helsingissä ja Oulussa pitäisi olla samanlainen ryhmä mutta eivät taida hoitaa tutkintaa. Ennalta ehkäisevään toimintaan pitäisi panostaa ehdottomasti enemmän.</p>	<p>Puututaan vain niihin joihin perusteet kunnossa. Ei tiedossa muita tutkintaryhmiä tai tutkijoita, jotka suorittaisivat samaa tutkintaa. Vanhemmuuden ja kaveruuden raja epäselvä vanhemmilla. Signaali alle 18 vuotiaalle, kasvatustajien ohjautuu siihen että rehellinen ym. perinteinen esitutkinta malli alle 18 vuotiaan osalta erilliseksi. Tavoitteita ei ole kirjattu miinkään, ne lähtevät tutkijoista itseltään.</p>

